

Podzim 2019 / ročník III.

TRAVEL DESIGN

OBJEVY / EMOCE / INSPIRACE

Madeira

OSTROV VŮNÍ
A ZÁVRATÍ

Londýn / Japonsko / Keňa / Maroko / Amsterdam / Kréta / Lagos / Rumunsko

2017

2018

2019

PŘEDPLAŤTE SI

OBJEVY

- 8 **Nové hotely** / nejzajímavější novinky sezony
- 24 **Želví ostrov pro aktivní povaleče** / nejlepší maledivský rezort
- 26 **Do Londýna za čajovými dýchánky** / Lenka Požárová v londýnských čajovnách
- 34 **Bohu přímo do ucha** / kostely v Maramureši
- 38 **Oblíbený kout lidí, kteří psali dějiny** / grandhotel na břehu Severního moře
- 42 **Věci na cesty** / co se může hodit

EMOCE

- 44 **Vertigo** / léto a podzim na Madeiře
- 94 **Vlaky a květy** / napříč Japonskem
- 106 **Čarokrásné Maroko** / chutě a vůně severozápadní Afriky
- 118 **Do srdce temnoty** / Nairobi, jak ho nepoznáte
- 126 **Amsterdam** / město jako galerie
- 136 **Kréta** / satori v Heraklionu

INSPIRACE

- 146 **Kam za uměním** / v příštích třech měsících
- 152 **Genius loci** / poslední hotel Franka Lloyda Wrighta

Foto na titulní straně: Dan Adam

TRAVEL DESIGN *OBJEVY / EMOCE / INSPIRACE*

Vydává *Travel Design, a. s., Washingtonova 5, 110 00 Praha-Nové Město; IČ: 05091713;*
ředitel a šéfredaktor: *Miroslav Motejlek; editor: Jiří Zbořil; art director: Jan Kurel; spolupracovníci: Petr Skočdopole,*
Ksenija Šoster Olmer, Dan Adam, Lenka Požárová, Anna Skočdopolová; inzerce: Lukáš Eder,
lukas.eder@traveldesign.cz; předplatné: predplatne@traveldesign.cz

EDITORIAL

Je fascinující pozorovat, jak věci vznikají. Člověk má tendenci za vším vidět nějaký záměr, plán a cíl. Svět se tím pro něj stává srozumitelnější a uchopitelný. Každý záměr totiž předpokládá motiv, dopátráte-li se motivu, je snadnější předvídat, co bude dál, a v předvídání je moc. Jenže život často funguje taky úplně jinak. Stačí, když se nahromadí určité kritické množství živin, které dostanou impuls. Může to být jakýkoli náhodný impuls, podstatná je na tom jen dostatečná intenzita energie. Dál už si pak jde život vlastní cestou a něco vyrostе. Jako třeba hlavní téma tohoto čísla. Madeira původně nepatřila mezi oblasti, kam bychom upírali zvláštní pozornost. Nicméně jednoho dne se Dan Adam rozhodl, že tam vyrazí vyfotit určitý strom. Když se na ostrov dostal, zjistil, že strom padl a z plánované fotky sešlo. Protože však fotograf nemůže nefotit, přivezl mnoho jiných snímků, které nás natolik zaujaly, že Jirka Zbořil vyrazil dílo dokonat. Původně to měl být článek kratší, nakonec si sám vyrostl v hlavní téma. Madeira byla připravená, lidé také, nikdy by k tomu však třeba nedošlo, kdyby jeden fotograf kdesi nezahlédl strom, který strašně zatoužil zpracovat po svém.

Já jsem si mezitím zajel k Severnímu moři, kde to mám rád, do hotelu, v němž se možná posledních dvě stě let ve skrytu tvořily kulturní i politické dějiny, aniž o tom kdokoli věděl. Odpočívát do něj totiž jezdily nejrůznější osobnosti světového formátu.

Celkem jsme všichni dohromady projeli zase hodný kus světa a doufáme, že vám naše zkušenosti přijdou vhod.

Šťastnou cestu!

Váš
Miroslav Motejlek
šéfredaktor

Loro Piana

Pařížská 26 - 110 00 Praha 1 - Josefov

OBJEVY

Indonésie, Francie, Singapur, Barcelona, Norsko, Rwanda, Řecko, Maledivy, Rumunsko, Londýn, Německo, Jižní Afrika

*To nejlepší z nových hotelů
a rezortů. Některé na
otevření teprve čekají,
jiné jsou v provozu sotva
několik týdnů či měsíců.*

Foto: Lelewatu

SUMBA

Lelewatu

otevřeno

Sumba je ostrov asi dvakrát větší než Bali, zato mnohem méně navštěvovaný, poněkud drsnější, s mnohem zachovalejší přírodou i původními obyvateli, jejichž animistická víra s kořeny z doby bronzové tvoří součást místní krajiny. Na jaře otevřený rezort Lelewatu se nachází asi hodinu letu východně od Bali, nabízí 27 vil v místním stylu o velikosti od 130 metrů čtverečních, dvě restaurace, spa, posilovnu, výjízdky na koni, hernu pro děti, elegantní butik a spousty dobrodružství pro všechny, kdo se vydají za jeho brány. ■

lelewatu.com

RWANDA

Singita Kwitonda Lodge

otevřeno

Prvního srpna se na okraji rwandské Národní sopečné rezervace otevřel lodge s osmi suitami, na jejichž tvorbě se podílelo na 500 místních řemeslníků a umělců. Pracovali s lávovými kameny, dřevem a vypalovanými cihlami podle nejlepších místních tradic. Výsledkem je působivá architektura, která jako by tu rostla ze země. ■

singita.com/lodge/singita-kwitonda-lodge

Foto: Singita

VIP charterové služby s letadly společnosti Eclair Aviation.

ECLAIR
A V I A T I O N

eclair.aero

Foto: Lilly of the Valley

FRANCIE

Lilly of the Valley

otevřeno

„Cokoli stvoříte, musí ve svém prostředí žít, a ne z něj být,“ tvrdí Philippe Starck, který stvořil hotel mezi francouzskou Riviérou a St. Tropez, na kopci Giga, s dalekými výhledy na Středozemní moře. Každý z pokojů, které měří od 37 do 115 metrů čtverečních, má svou vlastní terasu a terasovitý je i celý areál protkaný bohatou zelení s mnoha sportovními příležitostmi. ■

www.lilyofthevalley.com

5 DŮVODŮ, PROČ MUSÍTE VYUŽÍT VIP SERVICE NA LETIŠTI PRAHA

1. přivezeme Vás limuzínou zdarma na letiště nebo nazpět domů
2. nemusíte se o nic starat - odbavíme Vás i zavazadla
3. luxusní salonek s all-inclusive občerstvením budete mít jen pro sebe
4. odvezeme Vás limuzínou přímo po ploše k letadlu
5. jakmile nás vyzkoušíte, už nebudete chtít létat jinak

VIP Service Club
CONTINENTAL

+420 220 114 490
vip.service@prg.aero

**Letiště
Praha**

www.prg.aero

BARCELONA

Nobu**otevřít 12. 9. 2019**

Směs japonského minimalismu a katalánské radosti ze života v designu i v kuchyni. Poskytne 259 elegantních pokojů a suitů, spa a posilovnu, prostory pro nejružnější události a setkání, restauraci Nobu na střeše třidvaceti patrové budovy s výhledy na barcelonské střechy, a také japonský tapazbar Kozu. Hotel najdete ve čtvrti Eixample, pět minut chůze od Plaza de España, čtvrt hodiny od Las Ramblas. ■

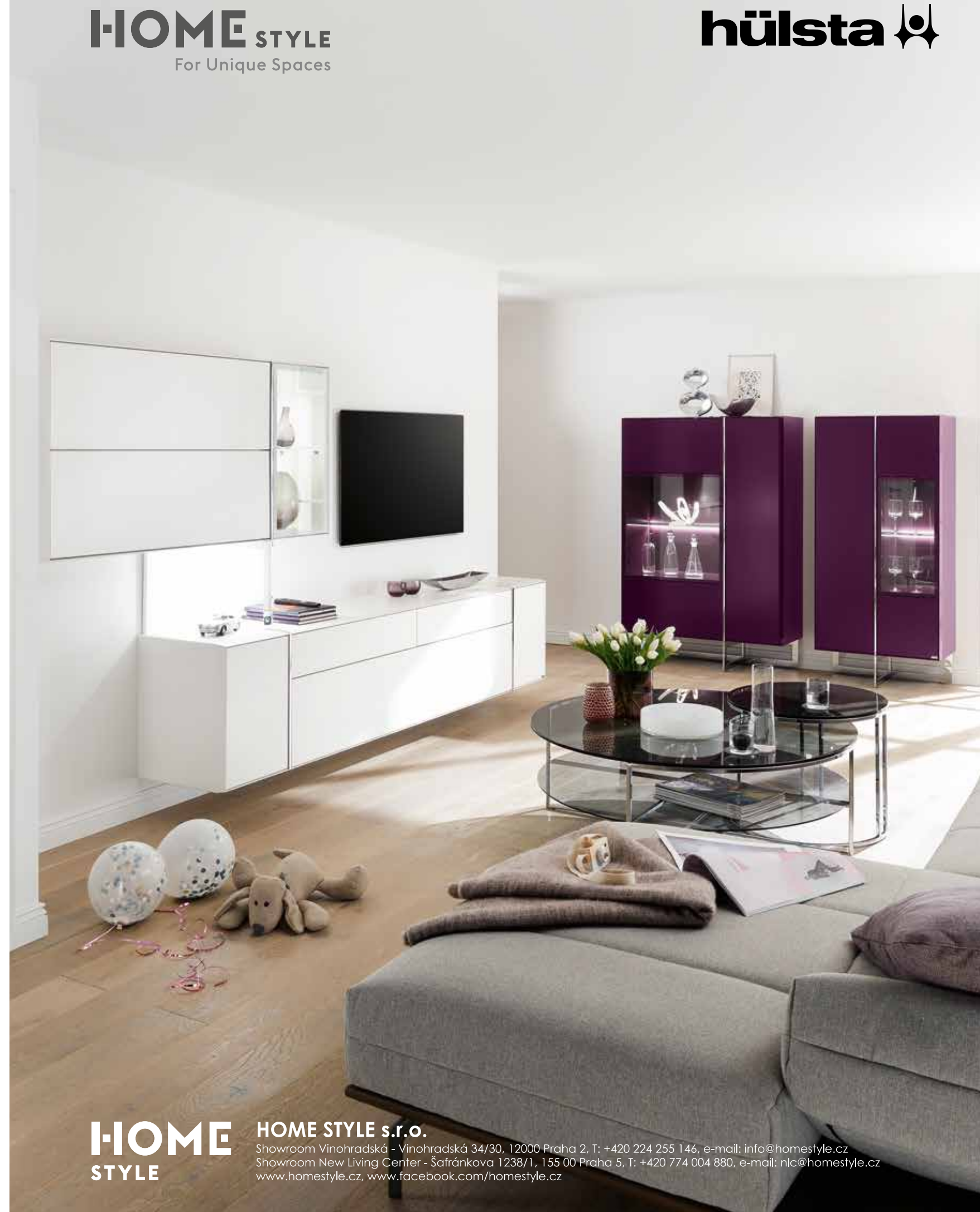
barcelona.nobuhotels.com

Foto: Nobu Hotels

HOME STYLE
For Unique Spaces

hülsta

HOME
STYLE

HOME STYLE s.r.o.

Showroom Vinohradská - Vinohradská 34/30, 12000 Praha 2, T: +420 224 255 146, e-mail: info@homestyle.cz
Showroom New Living Center - Šafránková 1238/1, 155 00 Praha 5, T: +420 774 004 880, e-mail: nlc@homestyle.cz
www.homestyle.cz, www.facebook.com/homestyle.cz

SINGAPUR
Raffles

otevřeno

Po rekonstrukci otevřel jeden z posledních velkých hotelů 19. století, které vždy sloužily světové společenské smetánce. Restaurace hotelu spolupracuje s takovými jmény světového kulinářství, jako jsou Anne-Sophie Pic, Alain Ducasse nebo Jereme Leung. Znovu ožil také Long Bar, kde se stále podává tradiční koktejl Singapore Sling a kde se také tradičně házejí slupky od buráků na zem. ■

www.raffles.com/singapore

Foto: Raffles Singapore

UNIQUE TRAVEL

Soneva Jani

Unikátní svět nekonečných možností s cestovní kanceláří Unique Travel.

- ♦ Osobně jsme vyzkoušeli všechny nabízené luxusní hotely.
- ♦ Destinace i hotely opakovaně navštěvujeme, abychom vybrali to nejlepší.
- ♦ Neprodáváme předem sestavené zájezdy, dovolenou připravíme na míru.
- ♦ Pro nejnáročnější klienty obstaráme soukromý exotický ostrov i private jet.
- ♦ Během dovolené jsme vám k dispozici 24/7, na nás se můžete kdykoli spolehnout.

MÉDOC

La Maison d'Estournel

otevřeno

V proslulé vinařské oblasti nedávno proměnil Michel Reybier, majitel Château Cos d'Estournel, část sídla ve stylový hotel se čtrnácti pokoji vhodný jak pro páry, tak pro rodiny s dětmi. Kromě odpočinku a aktivit v přírodě kolem ústí Garonny do Atlantského oceánu se tu pochopitelně nabízejí také nesčetné zážitky kulinářské. Samostatnou kapitolu pak tvoří vína ze zámeckého sklepa. ■

www.lamaison-estournel.com

Foto: Carlton Hotel Collection

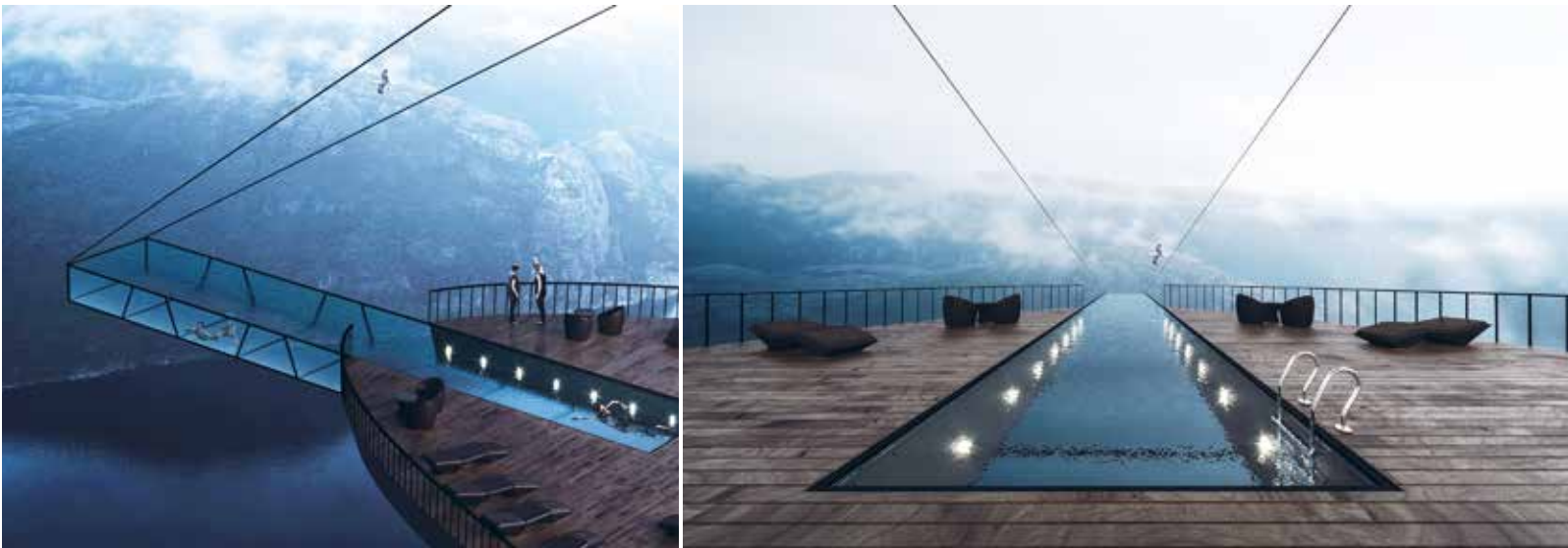
LE Chomat®
— TRADITION OF TOMORROW —

TRADIČNÍ RUČNÍ VÝROBA

POSTELE LE CHOMAT
POVYŠUJÍ SPÁNEK NA UMĚNÍ.
JSOU VYTVÁŘENY S DŮRAZEM
NA DETAILS, S OHLEDEM NA VAŠE
PŘÁNÍ A OČEKÁVÁNÍ.

Showroom Praha: Fügnerovo náměstí 6, Praha 2 | www.lechomat.com

NORSKO

Cliff Hotel

projekt

hayriatak.com/en/projects-item/falez-koncept-butik-hotel-norvec/

Pokud byste si chtěli někdy zaplavat v bazénu se skleněným dnem nad šest set metrů hlubokou propastí, držte palce, ať se tento projekt uskuteční. Hotel by se měl stát součástí útesu Preikestolen v norském kraji Ryfylke. V plánu je pouhých devět pokojů, ovšem každý s pořádně hlubokým výhledem. Návrh v létě zveřejnila turecká architektonická kancelář Hayri Atak Architectural Design Studio. ■

Vstupte do ráje na Maledivách.
Svou dovolenou bezstarostně naplánujete u Exclusive Tours, autorizovaného prodejce Velaa Private Island.

EXCLUSIVE TOURS
excellence in travelling

www.exclusivetours.com | +420 777 533 603 | Exclusive Tours s.r.o.
Revoluční 724/7, 110 00 Praha 1

ŘECKO

One&Only**otevívá brzy**

Modrobílá klasika v Egejském moři od renomované značky těžko může zklamat, pokud máte správně nastavená očekávání. Ostrov Kéa leží jen hodinu cesty rychlým člunem od Atén. Rezort vzniká na pětadesátihektarovém pozemku na jeho západním pobřeží. Očekávat se dá vše, co je u ultraluxusní značky zvykem, některé domy budou k prodeji. Součástí rezortu budou také tři restaurace, dva bary a jedny holistické lázně. ■

www.oneandonlyresorts.com/one-and-only-kea-island-greece

Foto: Mason

OAKS

PRAGUE

TO NEJLEPŠÍ Z MODERNÍHO ŽIVOTA V SRDCI STŘEDOČESKÉHO VENKOVA
PROHLÉDNĚTE SI NABÍDKU BYDLENÍ NA OAKSPRAGUE.CZ

Dají se tu dělat věci neobyčejné, ale i obyčejné, po kterých by se vám mohlo začít stýskat – jako třeba zahrát si golf nebo tenis. Zároveň se tu bez vašeho přičinění ani vteřinu nenudí děti. Což dává příjemný prostor i pro návštěvu lázni.

ŽELVÍ OSTROV PRO AKTIVNÍ POVALEČE

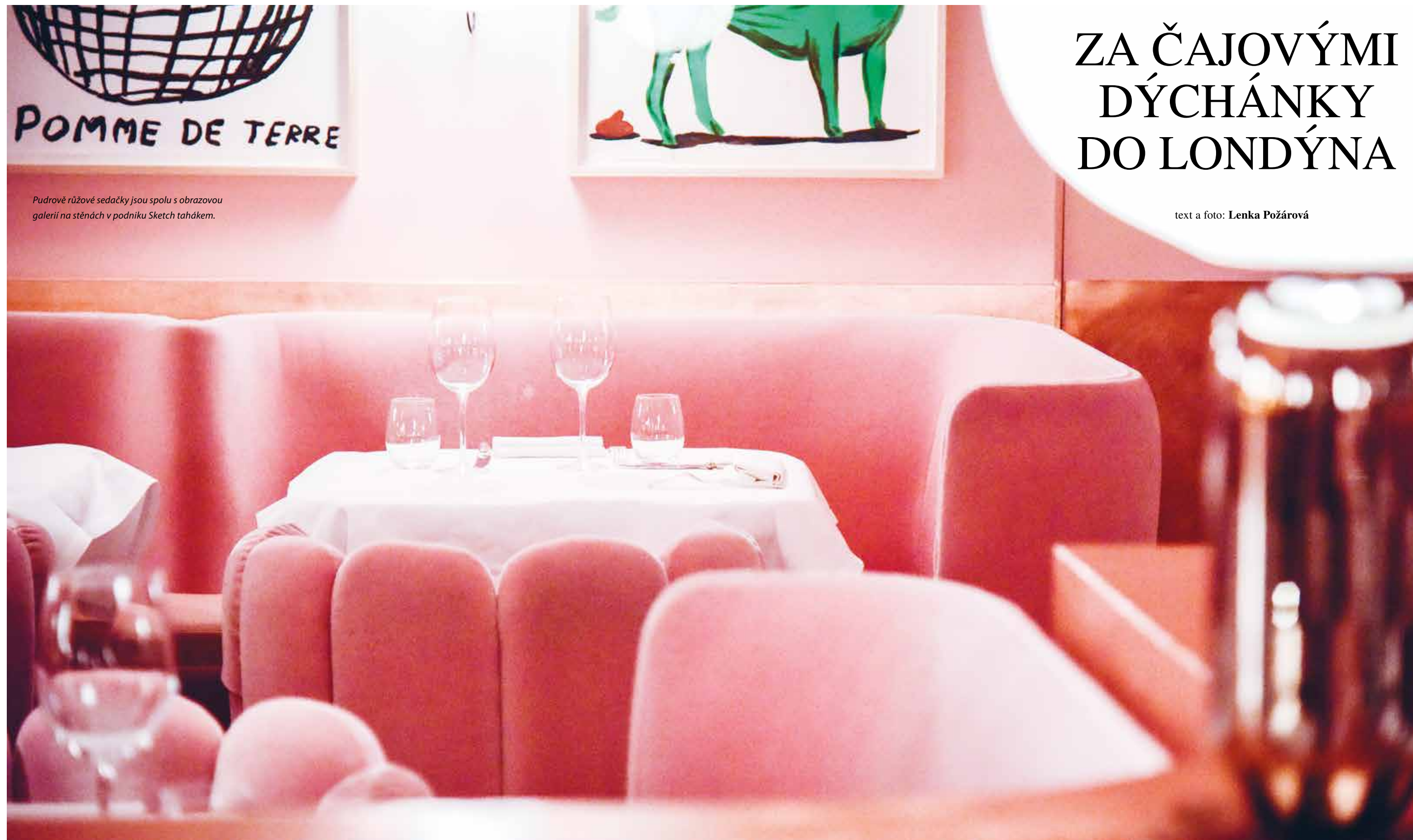
Chcete v zimních měsících vyjet do tepla, ale nevydržíte jen ležet na pláži a potřebujete pořád něco dělat? Vyzkousejte maledivský rezort českého podnikatele Jiřího Šmejce.

Na jednu stranu se Velaa Private Island řadí mezi nejluxusnější rezorty Malediv a dopřává svým hostům dokonalé soukromí, zároveň je však velice všestranný a v nabídce najdete řadu prvotřídních aktivit a exkluzivního vybavení.

Slavné souostroví v Indickém oceánu je známé především pro své krásné pláže. Problémem je, že po několika dnech na člověka mohou začít působit poněkud jednotvárně. To však pro Velaa Private Island neplatí.

Hosté si mohou pronajmout luxusní jachtu nebo si zahrát golf na devítijamkovém hřišti navrženém profesionálem Jošém Maríou Olazábalem. K dispozici jsou také lekce jógy a meditace s experty, konzultace s osobním trenérem a jediné Clarins spa v Asii. A pokud patříte mezi milovníky vodních sportů, pak se vám bude líbit zdejší nejširší nabídka nejrůznějšího náčiní. Stačí sebrat odvahu a ty správné plavky a můžete strávit hodiny šnorchlováním, potápěním nebo jízdou na vodních lyžích. ■

Pudrově růžové sedačky jsou spolu s obrazovou galerií na stěnách v podniku Sketch tahákem.

ZA ČAJOVÝMI DÝCHÁNKY DO LONDÝNA

text a foto: **Lenka Požárová**

Do růžova jsou ve Sketch samozřejmě laděny i sladkosti v rámci čajové ceremonie a také oblečení číšníků. Třešničkou na dortu jsou místní toalety, které patří k těm nejfotografovanějším v Londýně. Co tu na vás čeká, už musíte přijít objevit sami.

Čaj a Anglie k sobě sice nerozlučně patří, to však nemění nic na faktu, že moderní Londýňan si v hrnku s horkou vodou vymáchá sáček prachobyčejného čaje, který má s kvalitními srolovanými čajovými lístky společný jen název. Setkáte se tu však i s opulentními čajovými dýchánky v duchu šlechtické rozmařilosti.

Černému čaji tu říkají breakfast tea, i když si ho dají v kteroukoli denní dobu. Místní dávají ruku do ohně, že nejlepší (rozuměj nejsvíravější) značka je Yorkshire Tea. Odpoledne někdo sáhne i k earl grey čaji, což je černý čaj obohacený o bergamotový olej. Konzumenty zeleného čaje či vyhlášeného darjeelingu mezi místními hledejte lupou. O tom, že by se dal pít čaj s medem a citronem, tu v životě neslyšeli. Na čajovny se sypanými výběrovými čaji, jako známe v Česku, tu moc nenarazíte. Co se tu však pěstuje, jsou vytříbené čajové dýchánky

pořádané od pravého poledne do odpoledních hodin. Traduje se, že odpolední čajový rituál vznikl díky žravosti anglické vévodkyně z Bedfordu, Anny Marie Russell. Ta si krátila dlouhou pauzu mezi obědem a večerí svačinou, která sestávala z čaje, sendviče nebo sladkosti. Svou potřebu vévodkyně sdílela s přáteli a brzo se z toho stala společenská událost a tradice.

Víte, jak vznikla tradice přidávání mléka do čaje? Není to proto, aby se vůbec dala svíravá tekutina vypít, jak jsem Angličany dlouho podezírala. Za zvykem stojí čínsko-anglická

Vlevo: V Cinnamon Bazaar se připravte na čajové opojení v indickém stylu, od surovin po ručně malované plechové konvičky. Pozorností podniku je skořicový koktejl Cinnamon Bellini namíchaný ze šampaňského, čaje assam a skořicového sirupu. Vpravo nahoře: Petersham Nurseries sice najdete notný kus z centra, odměnou vám tu bude několik skleníků plných dekoru i jídla. Místo čajového obřadu tu podávají neformální konvičky s čajem a některý z mnoha jejich koldáčů. Vpravo dole: V baru Punch Room jsem zažila geniální párování punče s čajem a drobností k jídlu.

válka, kdy Čína přestávala dodávat Anglii porcelán k servírování čaje, který se dovážel z britských kolonií. V Anglii se tak museli naučit dělat porcelán sami, což se jim dlouho nedařilo, protože šálky po nalití horkého čaje praskaly. Zjistili však, že pokud nalijí do šálku nejdřív trochu mléka a teprve pak horký čaj, šálek nepraskne. V duchu této tradice by se tedy do šálku mělo vždy lít nejprve mléko, ačkoli šálky už dávno pod horkou tekutinou nepopraskají.

Co na takovém čajovém dýchánku vlastně čekat? Na stole vám přistane třípatrový táč, kde je ve spodním patře několik drobných sendvičů. Ve druhém patře jsou miniaturní zákusky (většinou nechybí punčový battenberg cake) a ve třetím patře scones, což je nasládlé pečivo podávané s pečenou smetanou, tzv. clotted cream, a jahodovým džemem. Cenově se tato atrakce pohybuje mezi 20 a 60 librami na osobu, přičemž záleží na renomé podniku i na faktu, zda si ráčíte doplnit ča-

jový obřad i sklenkou šampaňského. Odpolední čajové obřady, ve kterých vynikají zejména hotelové restaurace, je však třeba pečlivě vybrat. To, co může být nezapomenutelným zážitkem, se jinde rázem promění ve frašku. Místa si zakládají na prvotřídním servisu i vytříbeném porcelánu a předhánějí se v tematice, kterou by vás uchvátili. Tak třeba v hotelu The Berkeley servírují v duchu Prêt-à-Porter sušenky tvaru louboutin lodiček či jedlou podobiznu Marilyn Monroe, při

tematice Alenky v říši divů v hotelu Taj si můžete smlsnout na zákusku ve tvaru budíku.

Bylo by omylem myslet si, že správný Angličan si čajové dýchánky vychutnává pravidelně. Mnozí mí angličtí známi na čajový obřad v životě nezašli, neboť to prý bylo vždy určeno pro vyšší třídu. Z toho plyne, že anglické čajové dýchánky krapet zavánějí turistickou atrakcí, ale proč se jednou za čas necítit aristokratem a tuto zvrhlost si nedopřát? ■

XU je tchajwanská restaurace s čajovnou s vytříbeným minimalistickým designem. Zatímco v prvním patře se podává zajímavé a velmi chutné jídlo, v přízemí vás čeká tzv. čajový kiosek, kde se připravuje tradiční čaj oolong na mnoho způsobů. Já tu ochutnala čaj slazený datlemi (na obrázku vlevo) a taky geniální ledový čaj hong yu dosycený bublinkami oxidu uhličitého. Bez nadsázky jeden z nejlepších čajů, co jsem kdy pila. V rámci čajového obřadu se tu podávají i tradiční tchajwanské sladkosti. Mimochodem čaj tu umějí párovat i s whisky.

Mladý tesař nám vysvětlil, že teď, když mají k dispozici jeřáb a občas použijí nějaký ten hřebík, trvá jim postavit jeden kostel ve čtyřech lidech tak rok. Kdyby jeřáb neměli, stavěli by prý o rok déle.

BOHU PŘÍMO DO UCHA

text a foto: Ksenija Šoster Olmer

Cestou skrytým údolím řeky Izy v rumunské Maramureši člověk každou chvíli narazí na nějaké překvapení. Některé ze starobylých vesnic tu stojí snad už od doby bronzové. Pyšní se dřevěnými domy bohatě zdobenými řezbami, složitě vyřezávanými vraty, balkony a kříži, často stavěnými bez použití jediného hřebíku. Největší úžas však čeká na vrcholu kopce posetého podivuhodnými kostely Bârsanského kláštera. Nejenže na jejich stavbu používají stejné materiály a postupy, ale ještě je ženou do pozoruhodných výšek. Ten nejvyšší stoupá do výše sedmapadesáti metrů. Postavili je tu na konci dvacátého století místní obyvatelé, kteří si tesařské a řezbářské umění předávají už celé generace. Každý kostel je svým způsobem zvláštní a mimořádný. Na mě nejvíc zapůsobil „tančící kostel“ s dvojitou šindelovou střechou, která tolik připomíná vlnící se sukně místních dívek při tanci.

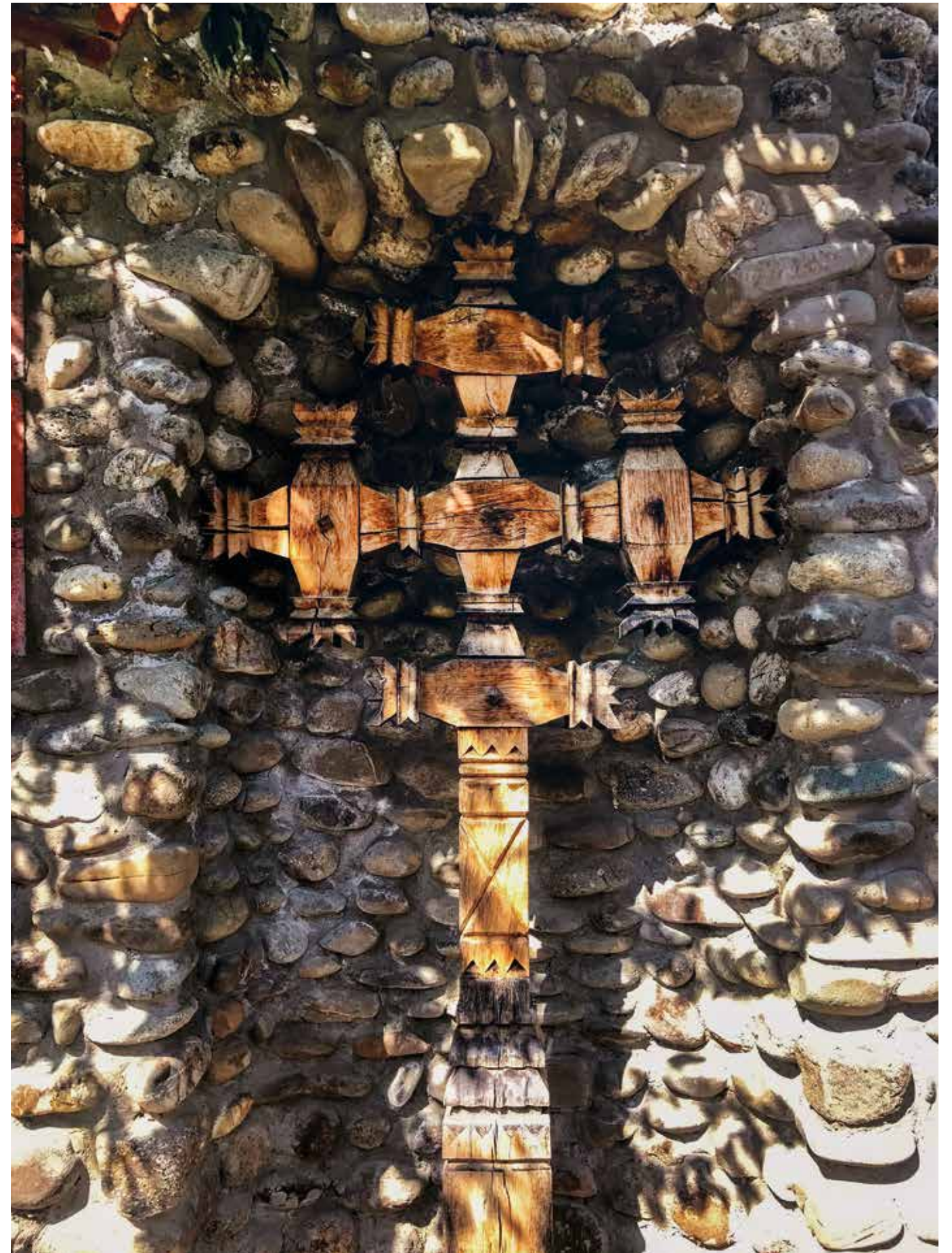
Tak dlouho jsme žasli nad tím, jak proboha mohou lidé tak mohutné dřevěné konstrukce zvládat pouhýma rukama, až jsme ke svému štěstí narazili v jedné z vesnic na kostel, který byl zrovna ve výstavbě.

Ujal se nás mladý tesař a starý kněz. Vodili nás kolem a všechno nám dopodrobna ukazovali a vysvětlovali. Postupy i detaily, které by nám bez jejich výkladu bezpochyby unikly. Jako základ stavby jim sloužil hrubý náčrtek místního architekta, který se specializuje na maramurešskou stavební tradici. Nechtělo se mi vůbec věřit, že čtyři až pět lidí dokáže vztyčit jeden kostel během jediného roku. „No, popravdě řečeno, používáme teď občas hřebíky a taky tu máme jeřáb,“ prohlásil tesař. „Jinak by nám to trvalo o rok déle.“ Vysvětlili mi také, že tradiční dlouhé špičaté věže kostelů se v Ru-

munsku stavějí proto, aby modlitby měly co nejkratší cestu k Bohu. A dostala jsem z jejich řečí takový pocit, že mezi jednotlivými vesnicemi právě probíhá soutěž, kdo postaví nejvyšší. Na druhou stranu se mi dostalo ujištění, že to má i praktický význam, protože po šikmých šindelích rychle stéká déšť a působí jim minimální škody, takže dlouho vydrží. Prakticky jsem slíbila, že se vrátím, až bude kostel dostavěný. Zvlášť pěkné by bylo přijet na slavnostní otevření. Člověk si pak užije nejen modliteb, ale také spousty muziky a tance a v neposlední řadě i jídla a pití. ■

Některé detaily vám musí někdo ukázat, jinak byste je prostě přehlídli. Sloup ve tvaru Ukřižovaného se symbolikou alfy coby nohou, omegy coby hlavy a vzpěr jako rukou. Ostatní se snad obejde bez dalšího komentáře. Neuvěřitelná práce.

OBLÍBENÝ KOUT LIDÍ, KTERÍ PSALI DĚJINY

text a foto: Miroslav Motejlek

Heiligendamm na staré pohlednici.

Cílem našeho posledního výletu k Baltu bylo tentokrát nejstarší německé přímořské letovisko Heiligendamm, od okolního světa solidně izolovaný Grand Hotel, evokující staré dobré časy, kdy tu vítr šlehal tváře ruské carské rodiny a v Německu vládoucí Hohenzollernům.

Za severoněmeckým lázeňským městečkem Bad Doberan, kde už je moře cítit, ale ještě nevidět, se od křižovatky doprava vine borovicovým lesíkem asi kilometrová silnice, která má už přes 200 let jediný cíl – letovisko Heiligendamm. Kdysi tu jezdily kočáry s jeho zakladatelem Fridrichem Franzem I., velkovévodou z Mecklenburgu-Schwerinu, nebo jeho příbuzným, ruským carem Mikulášem I., jenž si tu zřídil dokonce letní rezidenci. Později se tu řítily k moři i limuzíny s diktátory Hitlerem či Mussolinim. Rád sem jezdil hudební skladatel Felix Mendelssohn-Bartholdy, básník Rainer Maria Rilke nebo spisovatel Marcel Proust. V roce 2007 zde proběhlo zasedání zemí G8. Tak jako na tyto osoby i na dnešní hosty včetně nás čeká na konci cesty opravdový klenot německé rekreace – Grand Hotel, rozlehlý komplex sněhobílých budov s historií sahající až do roku 1793.

Dnes je cílem mohovitých, povětšinou německých rodin. Například koncentrace vozů Maybach na jednom místě byla zcela mimořádná. My jsme tu byli jako cizinci spíš výjimka. Oproti většině klasických hotelů této kategorie je poměrně příznivý pro děti, o tom ale ještě později.

Grand Hotel zažívá už několikátý restart ve své historii, donedávna měl značné trable, po letitém chátrání byl naposledy znovuotevřen pod značkou Kempinski v roce 2003, v roce 2012 ale zkrachoval a z insolvence ho vyvedl dnešní majitel, hannoverský byznysmen Paul Morzynski. Tomu se podařilo hotel stabilizovat a vtisknout mu svým způsobem butikový charakter. Soudě podle naší návštěvy, je na dobré cestě.

Ubytovali jsme se na týden v centrální hotelové budově a první dojem byl opravdu skvělý. Prostornost, elegance, čistota, milý personál. Pokoje se tu takto mimo sezonu pohybují v cenové relaci od nějakých 500 eur za klasický třicetimetrový až po víc než 1500 eur za rozlehlější suity. My jsme obývali 60metrový suite za 800 eur na noc včetně snídaně a vstupu do spa. Na snídani se tu musí venkem do jiné budovy – Kurhausu, kde se nachází vyhlášená jednohvězdičková michelinská restaurace Friedrich Franz. V jiné budově – Palác Severin – je zase spa a bazén, takže i sem to obnáší trochu složitější výpravu.

Snídaně byly ale velmi pestré, k dispozici je vše, co si představíte. Určitě nad běžnými standardy. Nás hodně potěšila vejce Benedikt, servírovaná s opravdu velkou péčí. Co se celodenního občerstvení týče, nejvíc času jsme ale nakonec trávili ve velmi příjemném Nelson baru v naší hlavní budově. Dobrá základní nabídka jídel, míchané koktejly, zmrzliny a laskominy všeho druhu pro děti, příjemnou samozřejmostí pro ně dodané omalovánky, to popíjející rodiče vždycky potěší.

Na děti se tu ostatně myslí bezezbytku. V ceně pobytu je možnost ratolesti „odložit“ do speciálně jim určené třípa-

trové vily s fundovaným dozorem. Mají tam opravdu vše, od vkusných dřevěných hraček až po centrum počítačových her. I v ostatních hotelových částech se k dětem personál choval příkladně. Nevyvedla ho z míry žádná typicky dětská „událost“.

Hotelový komplex je rozložený na klasické pobaltské promenádě, vhodné k dlouhým procházkám nebo běhům. Jeho součástí tvoří sedm noblesních budov – Grand Hotel, Palác Severin, Zámek Hohenzollern, Dům Mecklenburg, Orangerie, Kurhaus a dětská vila. Součástí areálu je i rozlehlý les s opravdu starými a mohutnými buky, v jeho centru pak vyniká zanedbaná a trochu tajemná vilka.

V létě se tu dobře sluní i koupe, a to dosti izolovaně od okolního světa. Zapomeňte na běžný přímořský ruch, žádné obchody, bary mimo hotelový komplex v podstatě, až na jednu výjimku, nenajdete, jen šumění moře a stromů. Jako celodenní výlet za civilizací s povinnou zastávkou někde na všudypřítomnou rybí pochoutku Bismarck lze doporučit výlet historickým úzkokolejným parním vláčkem, který tu po okolí jezdí už od roku 1862. Vyzkoušeli jsme cestu do Kühlungsbornu a nelitovali jsme. A za rok zase na stejném místě. ■

Prostorné a světlé suity pečlivě vyvažují estetické uspokojení s pocity útulnosti. Dá se to ale říct i jednodušeji: příjemné místo k žití.

Po řadě kůlů se dá přejít a na konci skočit do moře. Je pravda, že si tu tuhle rozkoš zdaleka nedopřává každý, ale pro mě je to rituál od Severního moře či Baltu neodmyslitelný. Čistá architektura pocitově připomíná čistotu chladné vody.

Sluchátka s funkcí potlačení okolního zvuku se vyplatí zejména při cestách letadlem. Průkopníkem této technologie je firma Bose a její sluchátka **QuietComfort 35 II** jsou v tomto ohledu legendou. Nyní je kromě tradiční černé a stříbrné varianty seženete i v „růžovém zlatě“.

8790 Kč, prodává Bose

Retro styl má v módním světě už několik sezon navrch. Stejným směrem se vydala i značka Montblanc s kolekcí pánských doplňků **Meisterstück Mix Tapes**. Komu se zastesklo po hudbě osmdesátých let a kazeťácích, může sáhnout po koženém pouzdru na karty s hravým designem.

3600 Kč,
prodává Montblanc

Česká návrhářka **Zuzana Kubičková** je známá hlavně pro své jemné róby a negligé. Svou kolekci Pop ale průběžně doplňuje o klasické kousky v neutrálních barvách, které se dají nosit téměř ke všemu. Jako tento vlněný zelený kabátek s nádechem stylu 50. let.

17 200 Kč,
prodává
Zuzana Kubičková

Kabelku **Bolide 1923** navrhli v ateliérech Hermès speciálně pro řidiče a cestovatele. Zip, tehdy novinka přivezená Émilem Hermèssem z Ameriky, umožnil dát tašce elegantní kulatý tvar. Ten jí zůstal dodnes, v podzimní kolekci ji ale zdobí motiv bájně chiméry.

123 000 Kč, prodává Hermès

Kolekce šperků Homa inspirovaná peřím bájných ptáků uznávané české šperkařky **Janji Prokić** se rozrůstá o náušnice. Nové šperky jsou vyrobeny ze stříbra a zlata několika variant a zdobí je jeden ze sedmi drahých kamenů od diamantu až po růženin.

72 000 Kč, prodává Janja Prokić

Tonka 25 je temná vůně s dřevitým základem a lehce nasládlým nádechem, která evokuje vůni teplé kůže a smolného dřeva. Spoluzakladatel značky Le Labo a tvůrce tohoto parfému Edouard Roschi použil atlasový cedr. Užít si hřejivou vůni můžete i na cestách se stylovým kovovým cestovním pouzdem.

3600 Kč, prodává Ingredients

www.idealwines.cz

PRVOTŘÍDNÍ VÍNA ZA FÉROVÉ CENY

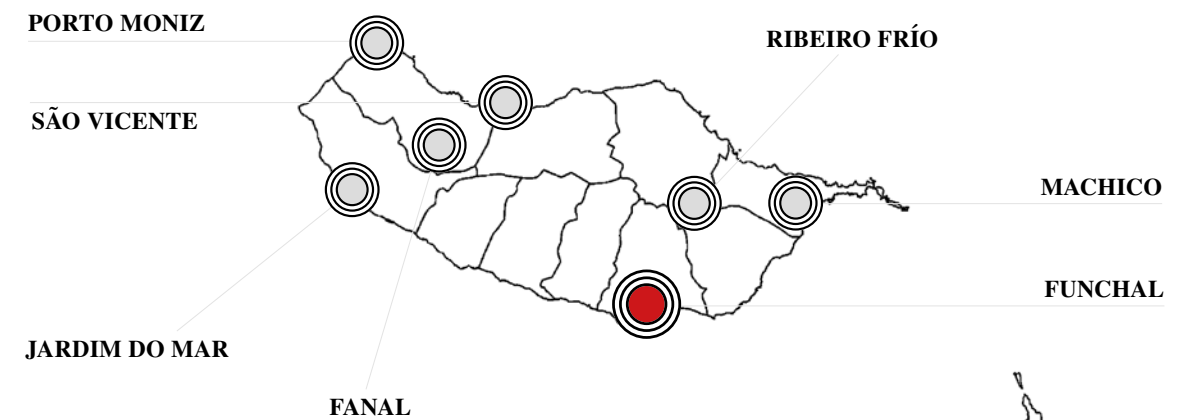

Vinný klub a dodavatel nejlepších světových vín.
I ve formátech magnum, double magnum,
Jéroboam nebo Impérial.

EMOCE

text: Jiří Zbořil, Dan Adam
foto: Dan Adam, Jiří Zbořil

VERTIGO

52	Ostrov vůní a závratí
63	Vrstvy cest
68	Z Pico Arieiro na Červený vrch
73	Funchal
81	Levady
84	Podzim

Listopad. Vavřínové háje v mlhách působí jako živé lesy. Stačí, aby vzduch úplně nestál, a s pohybem oparu se vám stromy roztančí před očima. Popřípadě vykročí směrem k vám, což bývá poněkud zneklidňující. Fanal.

Červenec. S opírajícím se sluncem
vystupují nejružnější odstíny zeleně,
rozjáhají se barvy a mění se vůně. .

Loreta, jedno z mnoha městeček, za nimiž se musíte šplhat klikatými cestami nad prudkými srázy. V létě se na Madeiře odehrává mnohem víc poutí než v jiná období. Pokud je kostel zasvěcený svatému, jehož svátek připadá na podzim či zimu, farnost si často najde nějaký důvod, aby mohla slavit i v létě.

*V plné sezoně je dobré si
na Madeiře přivstat nejen
kvůli kouzlům světél. Ranní
pohled z Pico Arieiro.*

Vstup do tunelu pod horským hřbetem střeží Panna Maria. Kilometr tmy odděluje dva různé světy s jinými vůněmi i počasím.

OSTROV VŮNÍ A ZÁVRATÍ

Procházeli jsme zrovna kolem jednoho z nesčetných vodopádů, které se na Madeiře valí prakticky v každém záhybu pohoří, když Ricardo povídá: „Tady se tomu říká Mořský had. Nechápu proč, když je moře tak daleko.“ Musel jsem si to nechat zopakovat, protože jsem nemohl uvěřit, že to vážně řekl a nedělá si legraci. Na moře pod sebou jsme totiž docela dobře viděli, což je pro Středoevropana nezvratný důkaz o tom, že je moře blízko. „Jak to myslíš? Vždyť je tamhle...“ „Jak vysoko je Praha?“ „Kolem tří set metrů.“ „A tady jsme skoro ve čtrnácti stovkách. Takže než se moře dostane sem, bude celá tvoje Praha pod vodou.“

Bílé domy s červenými střechami se shlukují vždy u ústí nějaké říčky a šplhají po příkrých stráních, kam až to jde. Na jižní straně Madeiry to jde mnohem výš než na severu.

Casa do Ribeirinho ve vesnici Santa na samém západě ostrova. Vybral jsem si ten dům kvůli zahradě. Nebyl tam sice bazén, ale tolik různých květů, zákoutí a míst ke spočinutí, že jsem se tam cítil naprosto šťastný. A byl jsem tam celou dobu úplně sám.

V tu chvíli mi došlo, že si na Madeiře se svými základními čtyřmi směry (dopředu, dozadu, doprava, doleva, popřípadě sever, jih, východ, západ) nevystačím. Člověk tu potřebuje rozlišovat směry šest, kromě výše zmíněných ještě nahoru a dolů. Vzdálenosti se měří jinak a Ricardo to v sobě má jako rodilý Madeiřan přirozeně zakódované. Já jsem si na to musel zvyknout a nebylo to zadarmo. Průniky vertikálního s horizontálním jsou vůbec jedním z velkých madeirských témat. A to dokonce až do té míry, že si člověk chvílemi říká, jestli by si do orientační paměti neměl zavést ještě jeden směr – skrz. Více o tom později.

Na první pohled je Madeira velmi uchopitelné místo. Od východu k západu se dá ostrov autem přejet za necelé dvě

hodiny, což jsem zjistil hned po příletu, protože mezinárodní letiště pojmenované po momentálně nejslavnějším místním rodákovi Cristianu Ronaldovi je na východě a já jsem si dům vybral na samém západě. Mám rád konce světa. Ani jsem se neobtěžoval s navigací, v pohodě jsem do své vesnice dojel bez bloudění čistě podle paměti, jen s malou mapkou z internetu v hlavě. Za cedulí oznamující začátek vsi jsem sice musel chvíli dohledávat, ale pár dotazů to spravilo a nakonec jsem navigaci na ostrově nevyužil vůbec. Ricardo mě za to pochválil, protože jsem si tím podle něj mnohem víc starostí ušetřil než přidělal. Jako profesionální průvodce měl v zásobě spousty historek o lidech, které navigace přivedla do úzkých. A dostat se do úzkých na ostrově, kde v podstatě po-

řád nějak visíte nad propastí, pokud zrovna nejedete tunelem, občas může znamenat být opravdu v hodně úzkých...

Což ovšem neznamená, že by se člověk měl těšit na nějaká drsnější dobrodružství typu gruzínských nebo arménských hor. Madeira je velmi civilizované místo, a přestože geograficky patří k Africe, kulturně jste pořád v Portugalsku, a to ne zrovna v nejchudší části. Má to jeden nečekaný důsledek. Žádné malebné vesničky ani města. Malebná zákoutí? Jistě, když se budete umět dívat. Ale větší celky ani náhodou.

Valná většina domů je jako podle několika šablon, které od sebe budete těžko rozeznávat. Mají bílé zdi a červené střechy, roztahují se podél nově budovaných silnic i do míst, kde ještě nedávno bývalo prázdné, protože pohyb v místním terénu

bez nových komunikací býval zdlouhavý a obtížný. Na druhou stranu v některých údolích k mnohým domům přiléhá vinohrad, což jim hlavně na podzim dodává zvláštní půvab.

Podzim popisuje Dan Adam o několik stránek dál, já jsem se ostrovem toulal začátkem července, tedy na vrcholu turistické sezony, a prvních několik dní jsem měl pocit, jako bych tam byl skoro sám. Vyplynulo to ze zvolené strategie a ve skutečnosti, jak jsem se nakonec přesvědčil, to bylo jinak. Což mě sice nejdřív vyděsilo, ale nakonec vlastně nadchlo, protože se ukázalo, jak úspěšně se na Madeiře může člověk masám vyhýbat i v době největší turistické špičky. Jako když to v Praze vezmete místo Karlovou ulicí ze Staroměstského náměstí Hlavsovou, Jalovcovou a Řetězovou.

Madeira s turisty a bez nich jsou totiž dva různé vesmíry, proto také vřele doporučuju najmout si hned od začátku na pár dní profesionálního průvodce divočinou a domluvit se s ním, aby vás protáhl místy, kam ostatní lidé z nejrůznějších důvodů nezabrousí. Mně to pomohlo v mnoha směrech. Jednak jsem získal jasnou představu, jak to na ostrově funguje, zadruhé jsem hned zpočátku nasál tu správnou atmosféru. Doslova. Potrpíte si na vůně? Pak se na Madeiru dříve nebo později jednoduše musíte vypravit. Protože jestli to neuděláte, přijdete zřejmě o jeden z nejeexkluzivnějších olfaktorických zážitků, jaké vám tenhle svět může poskytnout.

Vůně jsou tu všudypřítomné a neustále se mění. Na severní straně ostrova, kde se mraky táhnoucí s převládajícími větry ze severu na jih zarážejí o pohoří, jež se jim staví kolmo do cesty, jsou vůně vlhčí a bytelnější. V základu mají vavřínové pralesy a v srdci fialovočervený druh madeirského starčeku, který jsem si cestou kolem levad občas trhal do kapsy, abych si k němu za odměnu mohl přičichnout vždy, když se mi bez úhony a bez jistění podařilo přejít nad propastí. Hlavu vůně pak tvoří další byliny, jako třeba oregano, ale hlavně moře, mraky a vodopády. Jejich intenzita se průběžně mění podle toho, jak vysoko zrovna stoupáte, jakým směrem se táhne strž, jak moc zrovna fouká, mží, popřípadě jak moc se svah zrovna odpařuje pod slunečními paprsky. Stačí se pak ale protáhnout tunelem ze severu na jih a rázem dostáváte úplně nové vjemy. Základ vůní tu tvoří eukalyptové lesy a pinie, do nichž se často opírá slunce, ačkoli jen pár stovek metrů od vás za hřbetem na severu třeba zrovna prší. V srdci bývá fenykl a hlavu tvoří stoupavá horkost rozpálených kamenů a země spolu s čímkoli, co kde zrovna kvete. Náhorním plošinám a horským hřbetům pak vládnou vřesy, trávy, mlhy a slunce. Nehleďte v tom rozpor. Při neustálém stoupání a klesání v madeirských horách tak často procházíte nebo projíždíte mraky, že vám to střídání mlhy a slunce za chvíli přijde úplně přirozené. Cítíte pak často i pod mlhou slunce, na slunci zase přicházející mlhu. Na jižních svazích bývají vůně stabilnější, na severu se vám nikdy žádná nezopakuje dvakrát úplně stejně. Pochybuju, že se dá jinde na světě zažít tolik intenzivní rozmanitosti na tak malé ploše. Nedostanete ji ale pochopitelně zadarmo. Je třeba hodně chodit. Proto se však na Madeiru jezdí.

Protože vykoupat se tu sice můžete taky, ale žádný rafinovaný plážový život nečekejte. Ricardo sice tvrdí, že tu pláže samozřejmě mají, zároveň však dodává, že ten jejich písek je trochu jiný, protože nejmenší zrnka váží něco přes kilo. Existují střediska s navezeným žlutým pískem, ale věřte mi: tam nechcete být. Exkluzivní sprchu si můžete dát v některém z nespočetných vodopádů, skvělá jsou jezírka v lávce na severozápadě ostrova v Porto Moniz, kde přes den funguje plovárna, ale večer už tam skoro nikdo není a člověk si může v klidu zaplavat, aniž se musí rvát s oceánem.

Udělal jsem během svého týdenního pobytu na Madeiře několik chyb. Za všechny jsem zaplatil, ale mám za to, že jsem díky tomu přišel na ideální způsob, jak z pobytu na ostrově vůni dostat maximum. Jestli to chcete vědět hned, přeskočte rovnou do posledního odstavce Funchalu. ■

Postava nahé ženy ve funchalském přístavu se noří z prázdnoty a symbolizuje získanou autonomii ostrova. Podobné gesto se vztyčenou či jinak vytrčenou paží jsem na Madeiře viděl u více soch. Dokonce u tolika, že to vzbudilo mou zvědavost. Na otázku, jestli je to náhoda, nebo to má nějaký význam, mi ale nikdo nedokázal odpovědět. Ani internet. Napadlo mě, že to třeba souvisí s vertikálitou ostrova.

Nahoře a dole přístup do moře v podle mne nejhezčím městečku jižního pobřeží Jardim do Mar, uprostřed jezírka v lávových polích v Porto Moniz na severozápadě ostrova a vpravo černý písek chráněný betonovou výspou v Seixal na severním pobřeží. Vykoupat se po výšlapu do hor je skvělé, zapříspěhlí plážoví povaleči si na Madeiře neužijí. Určitě nemá cenu sem jezdit s malými dětmi.

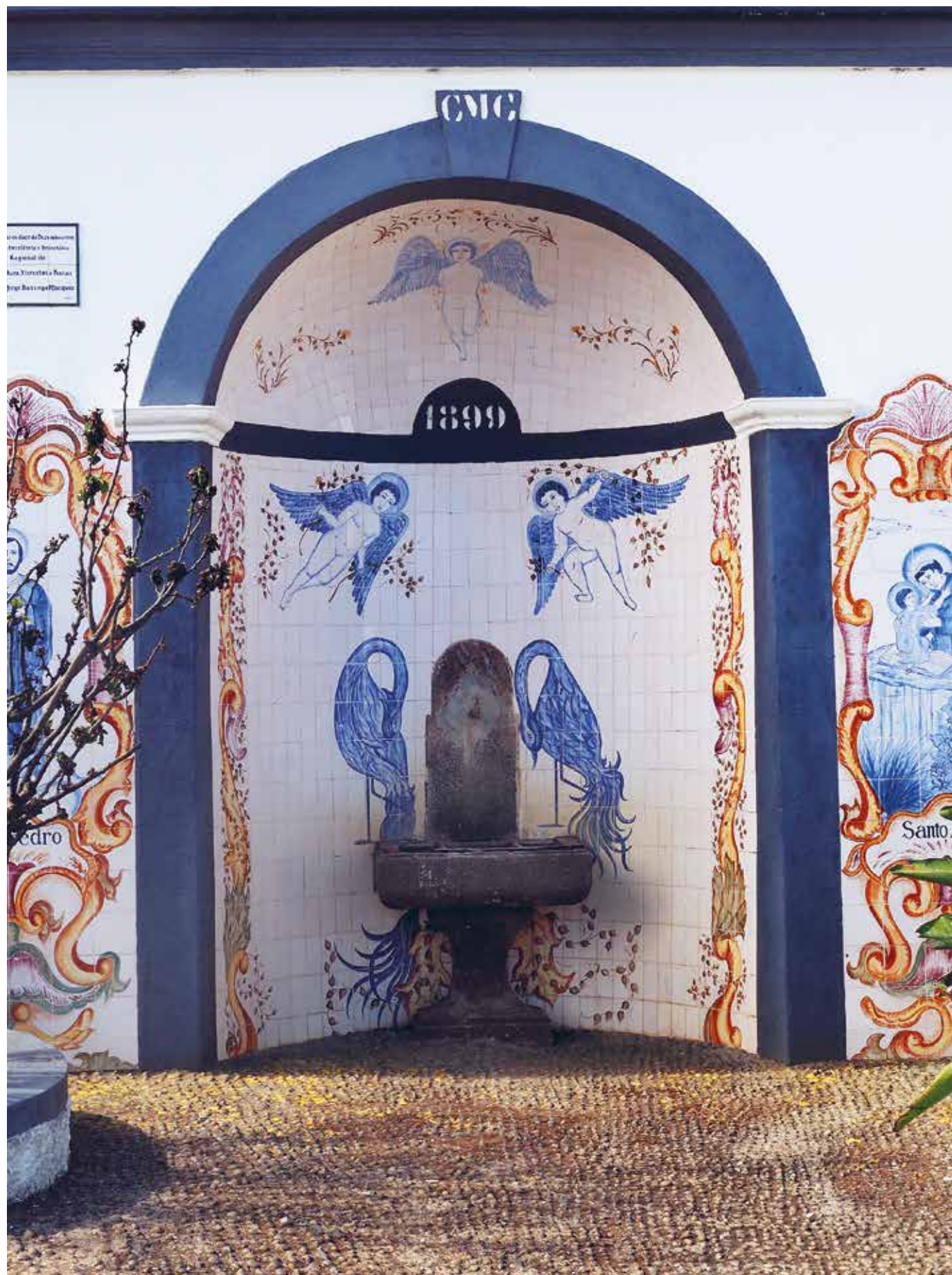
Stará cesta v popředí se vine podél pohoří, nová rychlostní silnice volí mnohem přímější průchod skalami. Co na fotografii vidět není, jsou staré schody, které stoupají po skále vpravo a tvoří třetí, nejstarší síť cest, po kterých se nejedí, ale chodí. Rychlostní silnice umožňují rychlý přesun po ostrově z místa na místo, zároveň vám však brání prožívat, kde opravdu jste. Na takové silnici totiž ve skutečnosti nejste nikde. Někam se dostanete teprve, až z ní sjedete. V současné době na Madeiře vznikají spolky pro obnovu i té třetí, nejstarší sítě cest, po které se jen chodí a kde jste pořád někde, ať jste, kde jste.

VRSTVY CEST

*Skládají se jedna přes druhou.
Propojují se spíš jen z donucení.
Jako by se neuměly domluvit,
co je důležité, a co není.*

Když vyrazíte z letiště kterýmkoli směrem, čeká vás pohodlná silnice, která se občas vznáší nad městem, jindy nad mořem a nejméně polovinu cesty strávíte projížděním skal. Jinými slovy v tunelu. Na první pohled je jasné, že je to komunikace nová, a člověk žasne, jak se dá tolik tunelů vybudovat v tak krátkém čase. Brzy ovšem zjistí, že budování tunelů je druhá přirozenost Madeiranů. Setkává se s nimi totiž postupně na všech úrovních, přičemž ty nejstarší jsou tesané rukou do lávy. Nejnovější komunikační síť má jednu obrovskou výhodu – dostanete se po ní rychle a relativně bez námahy z jednoho konce ostrova na druhý, po celém jižním pobřeží i po části severního a zhruba uprostřed i z jedné strany na druhou. Na úplném západě a na severovýchodě se ještě buduje. Usnadňuje osidlování částí, které bývaly hůře přístupné a proto také méně osídlené. Za ono rychle a bez námahy však zaplatíte daň. Z ostrova prakticky nic nevidíte. Dostanete sice onen pocit rytmického vznášení a noření se do hlubin země, který je pro celou Madeiru typický, v zásadě však zůstáváte na silnici, která je stejná jako kdekoli jinde. Svou praktičností prakticky zakrývá vrstvu starých silnic, které v prudkých stráních nikdy nenaberou přímý směr, ale zase vás mnohem víc pustí do krajiny, kde vás jímá závrť po každém výjezdu z úzkého vlhkého tunelu do mlhy či ostrého slunečního svitu. Zvláštní přitom je, jak málo se obě vrstvy propojují, přičemž na mnoha místech ta starší pomalu zaniká ponechána přírodě. ■

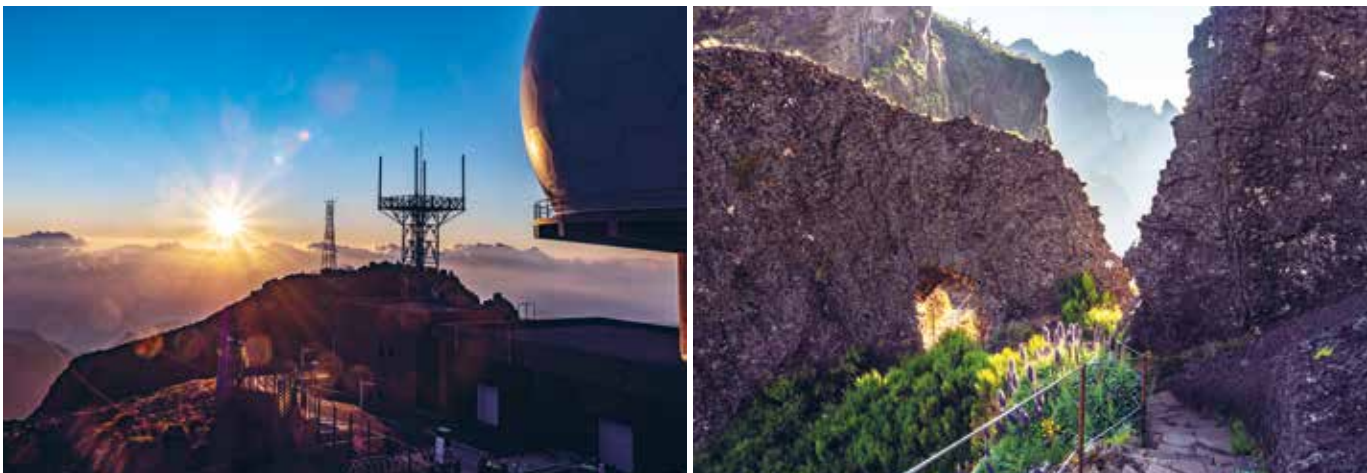

Všudypřítomná madeirská pítka na mě chvílemi působila jako pohanské oltáře bohu žízně občas transformované v katolické kapličky se zachovanou příslušnou symbolikou: žízeň těla jako zrcadlo žízně ducha. Narazíte na ně ve městech i na venkově, vedle kostelů i v polích či na vinicích. Pil jsem z nich všude neohroženě, protože rád podléhám představě, že kde se člověk nenapil vody, jako by nebyl.

A nakonec jsem našel důkaz, že pítka i sám ostrov přijímá za vlastní. Trubku tu sice do skály zarazil člověk, dál se však o posvátné místo žíznivých stará už jen skála sama. A dělá to se vši náležitou péčí, přestože silnice, která kolem vede, je dávno zavřená a nikdo po ní nejedí ani nechodí. Pomalu se vrací zpátky přírodě. Místo k zastavení zůstává.

Při východu slunce je na Pico Arieiro klid. Správný čas vyrazit na cestu. Vlastně už je trochu pozdě. Ideální je vyrazit tak, aby se člověk vracel kolem poledne, a celá cesta zabere kolem šesti hodin. Přestože to je jen kolem jedenácti kilometrů.

Z PICO ARIEIRO NA ČERVENÝ VRCH

Ricardo mi kladl na srdce, abych jednu z nejslavnějších madeirských tras určitě nevynechal. Zároveň zdůrazňoval, že je nutné vyrazit za východu slunce. Poslechl jsem, aniž bych tušil, že zdaleka nejde jen o fotogeničnost krajiny.

Cestu mezi dvěma nejvyššími horami Madeiry najdete v každém turistickém průvodci, což pro mě často bývá důvod se neúčastnit. Nicméně po dvou dnech s Ricardem na opuštěných levadách jsem získal pocit, jako bych byl na ostrově sám jen s několika dalšími fajnšmekry, a tak jsem ani na vteřinu nezapochyboval, že to bude dobře.

Vyrazil jsem ze své západní vesnice ve čtyři ráno a po-prvé se pustil podél severního pobřeží, což byla chyba, protože značná část severovýchodní cesty vede ještě po starých silnicích, kde jsem se potmě pěkně zamotal, takže jsem to stihl jen tak tak. Vtip je v tom, že až na Pico Arieiro se dá vyjet autem. Je tam parkoviště, kde můžete nechat stát auto celý den, restaurace a pár obchodů se suvenýry. Při východu

slunce je tam krásně, všechno je zavřené, parkoviště prázdné. A navíc ta fotogenická krajina kolem. Cesta na nejvyšší horu Madeiry je odsud jen něco přes pět kilometrů, což zní jako prima krátká ranní vycházka. Dal jsem to tam a zpátky asi za šest hodin a to jsem se moc necoural. Je v tom hodně stoupání, klesání, chození po okrajích i tunely, na malém úseku si tu zhuštěně zažijete skoro všechno, co je pro Madeiru typické. Včetně vůní. A nemusíte se bát, že cesta zpátky bude otrava. Jednak se vám mezitím úplně změní světlo, za druhé se nej-spíš změní i počasí, takže najednou procházíte úplně jinou krajinou. Jen je třeba vyrazit opravdu za úsvitu. Protože po poledni začnete potkávat lidi. Čím dál víc lidí, až to v protisměru na úzkých chodničkách nad srázy vážně není příjemné. A parkoviště jsem po návratu našel přeplněné. ■

Na Madeiře se často chodí tam a zase zpátky. Nemusíte se ale bát, že vás to bude otravovat, protože světlo, vůně i počasí se mění a s nimi i krajina kolem, takže cestou zpátky obvykle zažíváte úplně jiné pocity.

*Mraky jsou tu věčné téma.
Chvilí nad vámi, chvíli pod vámi,
a jindy zase přímo před vámi.*

Carreiros do Monte, bizarní dopravní prostředek s letitou tradicí.

FUNCHAL

Přístav strmých kopců plný zahrad a příjemných podniků. Kdysi si sem jezdila léčit různé neduhy evropská aristokracie.

Zvláštní, kolik je tu Poláků, napadlo mě při courání se hlavním městem ostrova. Bylo to ještě dřív, než mi mou domněnku potvrdil Ricardo. Vážně jich sem prý jezdí hodně. A pak jsem v jedné z hlavních ulic pěší zóny vedoucích z přístavu narazil na sochu maršála Piłsudského. Je to sice jen busta, ještě k tomu docela ošklivá a umístěná vhodně asi jako parkovací hodiny, ale je tu. Pokusil jsem se zapátrat, co to má znamenat, a zjistil jsem jen to, že maršál ve Funchalu kdysi tři měsíce pobýval. Víc nic. Prostě to tu asi Poláci měli rádi vždycky. Nemusí vždy všechno něco hlubokého znamenat.

Mnohem jasnější je velké množství Rakušanů, kteří mimo jiné přijíždějí navštívit hrob posledního rakouského císaře a českého krále Karla I. v kostele Panny Marie na Monte, který ve Funchalu žil v exilu po první světové válce. Původně bydlel ve Villa Vittoria, hned vedle současného hotelu Belmond. Když mu tam ale ukradli šperky, ze kterých celá rodina žila, musel se přestěhovat do skromnějšího příbytku ve čtvrti Monte, který mu zdarma propůjčil jistý bankéř. Monte však nikdy nebyla špatná čtvrť, luxusní domy si tu už od devatenáctého století stavěli Angličané, do roku 1949 sem

vedla ozubená parní železnice a dnes se až nahoru můžete nechat vyvézt lanovkou, autobusem nebo taxíkem. Já se za císařem vydal pěšky, protože jsem si na mapě zjistil, že je to z přístavu jen něco kolem tří kilometrů. Byl to můj první den na ostrově. Záhy se ukázalo, že je to sice kousek, ale zato skoro kolmo do kopce. Ricardo nemohl uvěřit, že jsem to opravdu udělal.

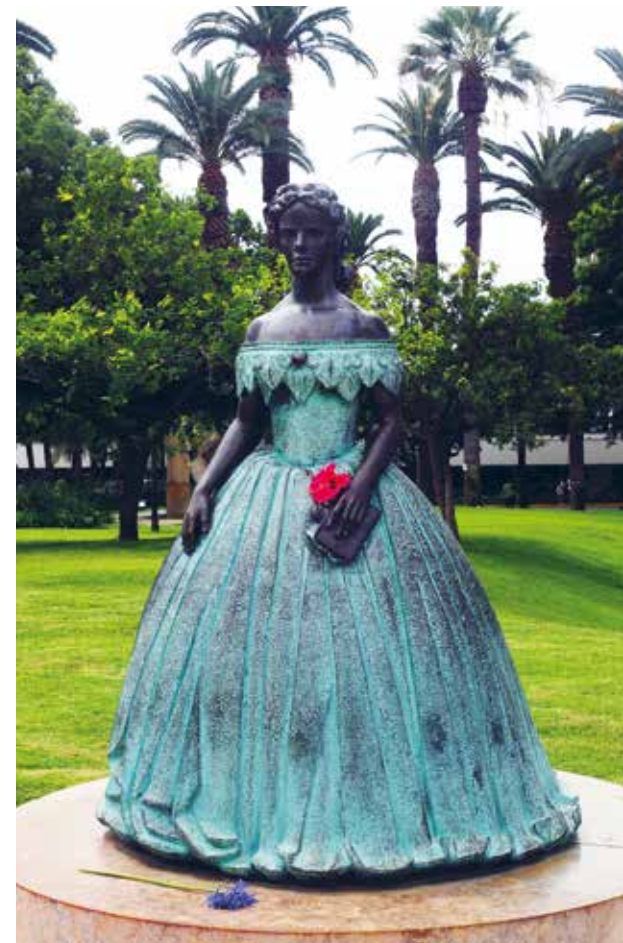
Nelitoval jsem. Ačkoli když se proti mě ze zatáčky vyřítily po asfaltce první proutěné sáně řízené dvěma muži v bílém se slamáky na hlavě a se dvěma šťastně vřískajícími dámami v křesle, dost mě to zaskočilo. Po chvíli následovaly další modely a já pochopil, že mám evidentně co do činění s oblíbenou turistickou atrakcí. Lanovkou nahoru, na sáních dolů. Dostal jsem příležitost sledovat různé styly řízení i prožívání od velké divočiny hraničící s nezvladatelností po okázalou opatrnou nudu a řekl bych, že to byla mnohem větší zábava, než si sáně nahoře najmout a nechat se svézt.

Kromě návštěvy posledního českého krále jsem si v Monte taky vyhlédl hotel pro případné příště – Quinta do Monte, uprostřed zahrad, s dokonalými výhledy, slušnou madeirskou

kuchyní, bezvadným kulečnickovým stolem, jen pár minut pěšky od lanovky, která vás hodí dolů do přístavu, kdykoli zrovna nemáte chuť na proutěné sáně. A to jsem ještě ani nevěděl, že ke konci svého pobytu dojdou k nezvratnému závěru, že budu-li se chtít někdy na Madeiru vrátit, rozhodně zůstanu bydlet ve Funchalu. A to přesto, že výprava na ostrov má největší smysl, když vás baví chodit po horách a hledat nejrůznější vůně.

Funchal je příjemné místo k žití a na ostrově je autem všude blízko. Davy návštěvníků vyrážejí podle mé zkušenosti pozdě, takže frekventovaná místa bývají sice odpoledne plná, pokud však vyjdete brzy ráno a naplánujete si túru tak, abyste končili kolem druhé, budete si v horách připadat od úsvitu sami a ve chvíli, kdy přiletí kobylky, vy už míříte zpátky domů a máte celé odpoledne na příjemné posílávání po městě plném zahrad, květů, kaváren a jiných podniků. Navíc se z místního přístavu můžete kdykoli vypravit lodí na některý z přilehlých neobydlených ostrovů nebo za delfíny. Dají se tak spojit obvykle málo slučitelné zážitky. Jen děti bych sem nebral. Ale to už jsem, myslím, říkal jinde. ■

Karel I. nebyl jediný Habsburk, který na Madeiru našel útočiště. Za zábavou do Funchalu jezdila už jeho prababička císařovna Alžběta známější pod jménem Sisi. Časy aristokracie jsou však pryč, nastupují noví králové. Ten madeirský se jmenuje Cristiano Ronaldo.

Ještě před patnácti lety bývala Rua de Santa Maria ve starém funchalském městě omšelá a dost opuštěná. Pak několik umělců přišlo s nápadem, že v ní pomalují vchodové dveře. Ulice rázem zkrásněla a postupně celá ožila. Dnes je to jedna z neopominutelných místních atrakcí.

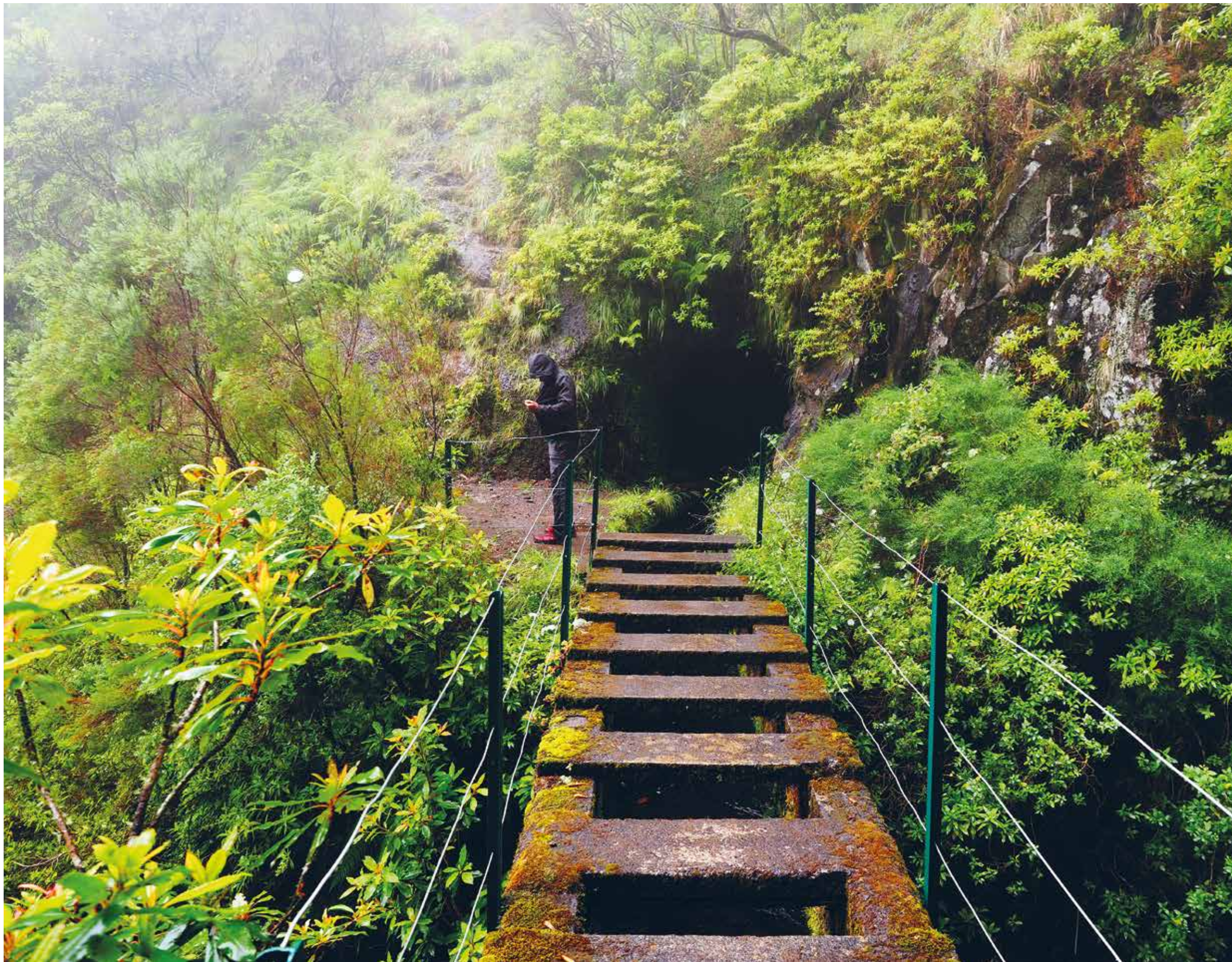

Jako celek je Funchal vlastně dost divné město. Určitě nic, co byste označili jako malebné. Zato je tu spousta krásných míst. Různé zahrady a paláce najdete v průvodcích nebo na pohlednicích, a pak jsou tu taky nečekaně krásné kouty průmyslových budov, které je třeba fotit složitě přes mříže.

Designové centrum Nina Andrade Silva nabízí kromě jiného také bezvadnou restauraci se skvělým výhledem na přístav a město nad ním. Ovoce a ryby jsou jednou z nejlepších součástí madeirské kuchyně. Oblíbili jsme si ale i typický madeirský fastfood – prego e brisa maracujá neboli hovězí na česneku v chlebu a maracujovou limonádu. Skvělou tu mají i rajčatovou polévku. Nejlepší v Ribeiro Frio, ve stejnojmenné restauraci.

Ricardo Carvalho spolupracuje se společností Mountain Expedition a vezme vás do míst, kam byste se sami jen těžko dostávali. Ne že by to vůbec nešlo, ale ani by vás to nenapadlo. Řekněte si o něj. Je to fajn chlapík a dá se s ním probrat kdekdo.

Nejdřív jsme se sešli v kavárně ve Funchalu, aby si mě prohlédl a odhadl, na co mám. Ukázal mi video, na němž někdo přecházel asi půl metru široký (nebo taky úzký) betonový pruh nad srázem, kterému nebylo vidět dno. „Dáš tohle?“ „Nejsem si jistý.“ Nechtěl jsem vypadat jako srab. „Ok.“ Druhý den ráno jsme vyrazili nejdřív na náhorní plošinu, kde se válely tak husté mraky, že nebylo vidět na krok. Pak jsme chvíli sjížděli prudkým srázem pod mraky, nakonec jsme zastavili a zašli kus mezi stromy, kde si tiše tekla moje první levada. Popošli jsme asi kilometr proti proudu a narazili na tunel. Mělo to být jen takové úvodní seznámení, Ricardo mi tam chtěl vysvětlit něco obecného o levadách a už se chystal otočit. „Co je za tím tunelem?“ zeptal jsem se. „Chceš se podívat?“ Za tunelem byla strž s vodopádem a hned za ní další tunel. Moje zvědavost nezná mezí a jak se ukázalo, ani sám Ricardo podél této levady ještě nešel, protože je prý samý tunel, takže se sem nikoho neodvážil vzít. Nakonec jsme těmi tunely prošli skoro deset kilometrů. Deset tam a deset zpátky. Neřekli byste, jak jiné je jít těsně podél skály po úzkém kluzkém chodníčku zprava a zleva. Cestou tam jsem vůbec neváhal, cestou zpátky mi některá místa dala zabrat. Připadal jsem si jako postava ze Středozemě, chvílemi jako trpaslík, chvílemi spíš skřet. Za každým tunelem se objevila odměna v podobě vodopádu, občas nějaký riskantní přechod. Byl jsem tou mystickou krajinou tak nadšený, že jsem jakékoli riziko přestal vnímat. Tím jsem zřejmě prošel testem, který se zúročil hned další den, kdy mě Ricardo vzal k levadě, kterou kdysi stavěl jeho otec. Zpočátku to vypadalo nevinně. Postupně se ukázalo, že se zřejmě budeme učit létat. A nakonec došlo i na to místo z videa. Strávil jsem celý den ve vzduchu a připadal si jako anděl. Za celé dva dny jsme v horách potkali přesně čtyři lidi. A moje mysl se úplně přeformovala. ■

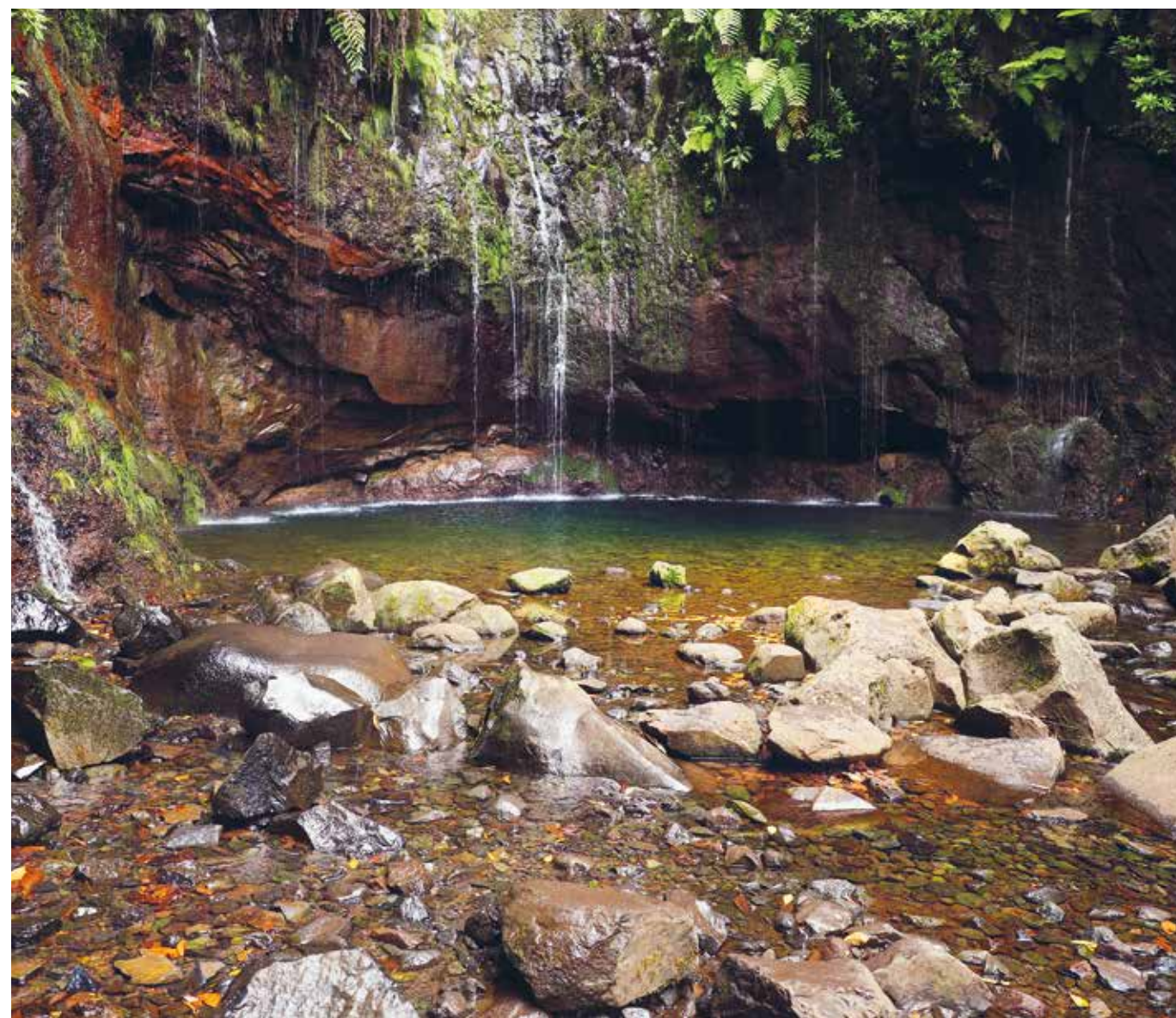
Levady jsou kanály, kterými Madeirané svádějí vodu z hor. Původně jí poháněli vodní pily, pak zavlažovali třtinu, pak jiné plodiny, dnes ji využívají také pro vodní elektrárny nebo golfová hřiště. Tradice je to několik set let stará, nejstarší levady se nezachovaly, protože bývaly ze dřeva. Jsou to dokonalá technická díla v neuvěřitelném terénu. Voda v nich teče tak tiše, až vás to občas přiměje se zastavit a taky ztichnout.

V sedmdesátých letech minulého století kdosi přišel na to, že se kolem levad dá chodit. Od té doby kolem nich vyrostl celý turistický průmysl. Dostanete se podél nich na krásná místa, ale čím přístupnější a krásnější, tím navštěvovanější. Vřele doporučuji průvodce, který vás zavede tam, kam masy nechodí.

A pokud potřebujete vyrazit třeba k 27 pramenům jako já (dole), udělejte to brzy ráno. Zhruba po dvanácté se to místo promění k nepoznání.

A s turistickou mravenčí cestičkou zmizí i všechny vůně. Objeví se sice jiné, ale za těmi fakt nemusíte na Madeiru.

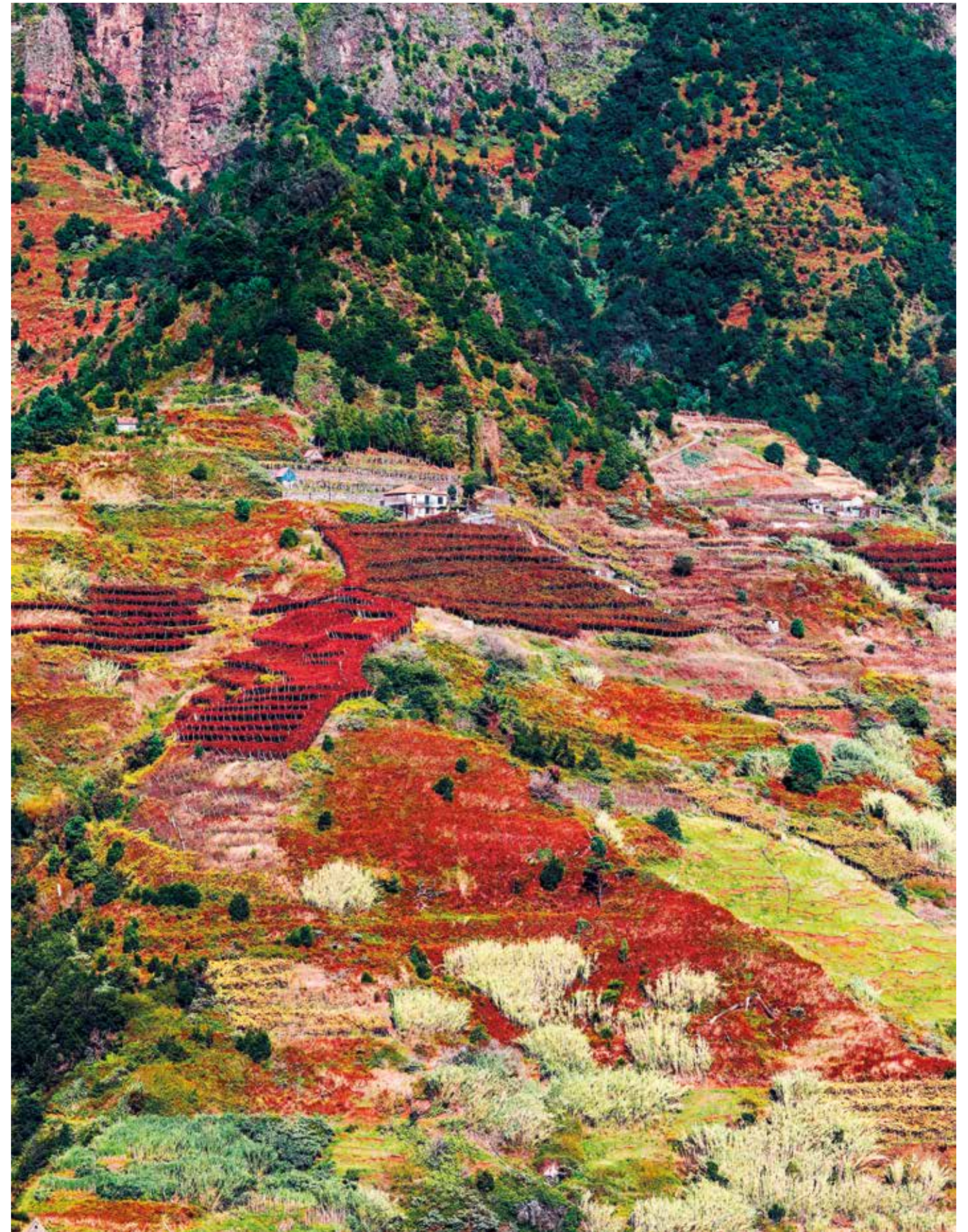
*Kostelík v São Vicente je jedním
z mnoha poutních míst na
ostrově. V létě se pod ním
prohánějí ještěrky, na podzim
kolem zraje víno.*

PODZIM

*Jedním z velkých půvabů Madeiry je stálé počasí.
Dá se sem jezdit po celý rok a pořád vám bude
teple. Letní vrchol turistické sezony tvoří prázdniny
Evropanů, nikoli přírodní podmínky ostrova.*

Voda se valí z hor. Pořád a na mnoha místech. V některých obdobích jsou proudy silnější, v jiných slabší, ale stále tu jsou. Můžete si na ten pohled zvyknout tak, že už ho ani nevnímáte. Nebo se můžete občas zastavit a žasnout, jak to celé vlastně funguje. Odkud se ta voda pořád bere?

Nejvíce vinic na Madeiře najdete kupodivu v severní části ostrova v údolí São Vicente, aspoň to tvrdí Ricardo. Pouhým pohledem se to těžko odhaduje. Je ale pravda, že na jihu, kde by jich člověk čekal víc, na mnoha místech pěstují také banány, které v severní části ostrova k vidění prakticky nejsou.

Pohled ze Svatého Vincenta, odkud je to kousek ke stromům ve Fanalu. Nemohl jsem se jich nasytit. Jezdil jsem za nimi prakticky obden. Vlastně by se dalo říct, že jsem se tím místem stal tak trochu posedlý. Jsou to sice pořád jen stromy, ale je na nich něco nepopsatelně přitažlivého.

Vino a kostely tvoří samozřejmou součást běžného madeirského života. Kostely zůstávají po celý den normálně otevřené tak, jak to má být. Madeiřané jsou věřící a kriminalita na ostrově je minimální. Evidentně tu ještě nikoho nenapadlo, že by se daly kostely vykrádat.

Původní impulz k výletu na Madeiru byl jeden jediný strom, který jsem chtěl vyfotit. Vyrázil jsem k němu v listopadu, protože jsem měl zrovna čas. Ukázalo se ovšem, že strom mezitím padl. Toulal jsem se čtyři dny vavřínovými lesy a snažil se zaplašit žal jinými snímky. Madeira se mi přitom dostala pod kůži. Podělil jsem se o své pocity a domluvili jsme se, že ji vyzkoušíme i v plné turistické sezoně. Kolega Jirka Zbořil proto vyrazil ostrov objevovat v červenci. Schválně jsme se spolu nebavili o ničem konkrétním, aby si nenastavoval očekávání podle mých zážitků. Odjížděl tam vlastně jako nepopsaný list, tak jak to má rád.

Přijel nadšený s téměř identickými pocity, jaké k Madeiře připoutaly mne. Oba jsme si rychle vypěstovali stejnou posedlost mraky a vůněmi. Oba jsme ocenili Ricardův výběr míst i všeobecný rozhled a vyprávění. Nakonec z toho všeho vzešlo hlavní téma čísla. Ačkoli na počátku byl jen strom, který padl dřív, než jsem ho stačil vyfotit.

Dostanete-li chuť, vyrazte na Madeiru kdykoli. Určité rozdíly mezi jednotlivými sezonami přesto bezpochyby jsou. Už na snímcích je patrné, že se liší světlem a barvami. A ani jeden z nás nepochybuje, že se budou lišit i vůněmi. Což ovšem může být jen o důvod víc, proč vyrazit častěji a v různých ročních obdobích. ■

Mraky, výhledy a srázy. Často těmi mraky musíte projet, pak se ovšem jakékoli výhledy ztrácejí a vy se ocitáte v mléčném soukromí svého nejbližšího okolí. Pak se zase rychle rozjasní a vy máte pocit, že stačí roztáhnout křídla a poletíte.

*Kdybych se měl někdy na Madeiře usadit, bylo by to tady,
uprostřed východního cípu ostrova, který svým protáhlým
tvarem chrání jižní záliv před neustálým přívalem živlů ze severu.
V jeho zátíší také vzniklo město prvních osadníků, Mochico,
a dodnes se sem při neklidném moři stahují lodě.*

VLAKY A KVĚTY

Z deníku Kseniji Šoster Olmer na cestě kolem světa

*Japonsko. Zen. Styl. Technika. Šikanzen.
Nádhera detailu. Pozoruhodní lidé.
Kvetoucí stromy. Aspoň jednou za život.*

Vždycky jsem měla slabost pro japonské zahrady a vůbec všechny věci tvarované japonskou péčí a stylem. Jedna z věcí, kterou na nich mám tak ráda, je, že jakmile jednou zaujmete patřičný přístup, nepotřebujete zámek, dokonce ani dům se zahradou, abyste si kousek mohli někde vytvořit. Stačí malý prostor někde za dveřmi, někdy dokonce třeba jen ták.

Náš původní plán byl prostý – pojedeme do Japonska na jaře, když kvetou sakury. Protože je však obtížné předpovídat, kdy a kde k tomu dojde, vymysleli jsme plán, jak na ně vyrazit. Poletíme na nejsevernější ostrov, půjčme si auto a pojedeme kvetoucím stromům naproti. Osud nás už někde spojí.

Ukázalo se však, že to má háček. Máme sice vystavené mezinárodní řidičské průkazy, ale nikdy je po nás nikdo nechtěl, takže jsme si nevšimli, že nám propadla platnost. Stalo se to zrovna v zemi, kde nám bez nich auto půjčit odmítli. Pořídili jsme si tedy slavné japonské turistické železniční permanentky, na které se dá cestovat i šikanzeny! Není to sice úplně přímočaré, protože si nejdřív musíte objednat z ciziny přes internet kupon, který vám přijde na domácí adresu, ten pak

Museli jsme si bydlení hledat vždy poblíž nádraží, protože žádný UBER tady nefunguje. Naštěstí japonské dráhy hojně využívají místní byznysmeni, čemuž odpovídá i infrastruktura kolem, takže to nebyl problém.

Japonská kultura může být při pohledu zvenčí někdy těžko pochopitelná. Tak například: co je s dospělými ženami, které chodí po ulicích přestrojené za živoucí panenky? Pořád na tuto otázku nenacházím odpověď. Zřejmě to má cosi do činění s japonskou posedlostí roztomilostí, které tu říkají kawaii. Dá se tím slovem označit leccos od věcí po lidi. Zahrnuje v sobě určitý půvab, nesmělost i dětinskost.

spolu s pasem s oficiálním povolením k pobytu předložíte v kanceláři japonských drah a teprve pak vám vaši permanentku vystaví. Za tu námahu to ale stojí!

Frekvence vlaků v Japonsku je neuvěřitelná, takže se prakticky vůbec nemusíte bát, že vám něco ujede, pravděpodobně totiž zanedlouho pojedete další. Je však dobré vědět, že v dálkových spojích je většina vozů místňkových a místenka se nedá pořídít ve vlaku. Na druhou stranu nám pořízení místenky na žádném nádraží netrvalo déle než několik minut. Dobrým pomocníkem je přitom aplikace HyperDia s jízdním řádem, která vám rychle nabídne všechny možnosti, jak se dostat z bodu A do bodu B, a vy pak jen ukážete pokladní displej telefonu s vlakem, kterým chcete jet. Teoreticky se to dá provést i pomocí nádražního automatu. Je přitom ovšem

třeba zvládnout krátký rozhovor s člověkem v centrále Japonských drah v Tokiu a tedy také alespoň elementární schopnost domluvit se japonsky.

Pochopitelně jsme se snažili co nejvíc jezdit šikanzeny. Jsou od ostatní sítě úplně oddělené, vedou po samostatných viaduktech a nikdy se nikde s ničím nekříží. Užili jsme si ale i všechny ostatní dráhy: místní lokálky, příměstské spoje a také něco jako zrychlené vlaky. Jednou jsme jeli dokonce vláčkem, který sestával z jediného vagonu, v němž prostor pro strojvedoucího neviditelně splýval s prostorem pro cestující. Celkem jsme za tři týdny na permanentku naježdili přes tři tisíce kilometrů od nejsevernější stanice šikanzeny po nejjižnější a navíc jsme si mezi nimi přidali i nejzápadnější, abychom měli obrázek co nejúplnější.

Na první rozkvetlé třešně jsme narazili v Hakodate na nejjižnější cípu ostrova Hokkaidó. Přicházeli je obdivovat i mnozí v tradičních japonských oděvech, což celému zážitku dodávalo ještě další rozměr. Vzory látek pod stíny větví a květů působily neuvěřitelně romanticky.

Stíny na bělostném písku připomínají odrazy stromů na vodní hladině. Dokážeme trávit hodiny obdivováním dokonale jednoduchých, zároveň však rafinovaných japonských triků. Poprvé jsme tento koncept spatřili v muzeu Adachi považovaném za nejlepší muzeum japonských zahrad vůbec.

Hustý bambusový les patříci jedné z rodin, jež jsme v zemi navštívili. Rozměry některých stonků a čerstvé bambusové výhonky na nás mocně zapůsobily. Koneckonců je to pořád tráva, že?

Japonské ženy se starají nejen o své muže a děti, ale také o sochy v chrámech. Pletou jim čepičky, někdy udělají i zástěru, občas nasadí sluneční brýle. Jen těžko se domýšlet, z čeho takové zvyky pramení.

Mladí Japonci prý hodně trpí izolací. Řekla bych, že v tom hlavní roli hraje přílišné používání moderních technologií. V místních vlacích jsme měli často příležitost pozorovat školáky cestou do školy. Zatímco děvčata se většinou o něčem bavila a společně se hihňala, kluci bez výjimky hráli hry.

Japonci jsou všeobecně celkem plaší a rozhodně se s vámi jen tak nedají do řeči. Přišli jsme ale na způsob, jak to prolomit a vyměnit si s některými alespoň pár slov. Stačí se totiž zastavit a spustit lavinu pochval na jeho domácího mazlíčka.

Nejvíc jsem vždy na japonských zahradách obdivovala, jak jednoduchými prostředky dokážou dosáhnout maximálního účinku. Někdy tu však nechybí ani smysl pro humor. I když je třeba vždy mít na paměti, že se naše chápání diametrálně liší.

Nad květy třešní co krásných vzpomínek v duši se vrací.

Macuo Bašó

Jak to ale dopadlo s těmi sakurami? Ještě před odjezdem jsme si pečlivě prostudovali všechny japonské předpovědi počasí s historickými údaji i nejbližšími vyhlídkami, abychom aspoň částečně dokázali odhadnout, kde se s květy můžeme nejspíš setkat. Psali jsme si kvůli tomu s lidmi v Japonsku. Všichni tvrdili, že letos pokvetou brzy. Báli jsme se, abychom nepropásli slavné tradiční hanami (obdivování květů), a tak jsme se rozhodli vyrazit poslední týden v dubnu a putovat od severu k jihu.

Brzy se ovšem ukázalo, že se všichni mýlili. Už na letišti v Bangkoku jsme při pohledu na aplikaci s počasím v Japonsku začali poněkud propadat panice. Hned jsem napsala jedné známé, jak to tedy doopravdy je. „Víš, třeba budou růžové květy na pozadí bílého sněhu vypadat mimořádně krásně!“

Keramické ryby vodu nepotřebují, stačí jim oblázky. Iluze však je dokonalá a z některých úhlů z větší dálky člověku chvíli trvá, než zjistí co a jak. Je to svým způsobem krásné i vtipné.

odpověděla mi. Miluju lidi, kteří mají sklenici pořád zpola plnou.

Vyrazili jsme tedy na své japonské dobrodružství za neustálého připomínání, že sama cesta je přece cíl. Celý první týden jsme měli Japonsko prakticky jen pro sebe. Sami jsme stoupali k opuštěným dřevěným chrámům a těšili se z každého statečného osamocení květu. Zahřívali jsme se v nejrůznějších muzeích a galeriích a pili litry horkého čaje. Hledali jsme sakury a nacházeli je všude: na velkých, zlatem vykládaných zástěnách, na kapesnicích, na vějířích, dokonce i na jablkách a na lahvích s coca-colou.

Až jednou přišel den, kdy se obloha vyjasnila, vzduch se oteplil, my jsme sbalili zimní oblečení, skočili na vlak a vyrazili na cestu do města Hakodate v nejjižnějším cípu ostrova

Hokkaidó, kde právě jako by mávnutím kouzelného proutku rozkvetlo tisíc šest set starých třešňových stromů vysázených kolem zaniklé hvězdčicovité pevnosti Gorjokaku. Stály tam jak zástupy nevěst s bílými závoji a naše vytoužené hanami mohlo začít.

Nevím, jestli to bylo tím dlouhým očekáváním a nejistotou, ale procházet se, či vlastně spíš proplouvat pod nekonečnými nebesy bílých květů se ukázalo jako naprosto povznášející a nezapomenutelný zážitek. Tak mimořádný, že nám pro jednou vůbec nevadilo sdílet ho se zástupy dalších lidí, kteří se přišli kochat zázrakem matky přírody a hledat dokonalé místo pro co nejlepší selfie. Jen nás trochu zamrzelo, že se mezi nimi nenašel žádný básník se štětcem a tuší. Nějaké čerstvé haiku by se nám líbilo. ■

Text a foto: Lenka Požárová

ČAROKRÁSNÉ MAROKO

Je jen málo zemí, kterým se podařilo se mnou provést to, co Maroku. Sotva z něj odjedu, začínám přemýšlet, kdy se sem zas vrátím. Je to kraj krásných hor, milých lidí a skvělého jídla. I při pořádné dávce exotična se tu obejdete bez malárie, velkého posunu času i asijské hektičnosti.

Už v našem riadu ve Fesu mi učarovaly modré dlaždice. Byly tu na stěnách i schodech. Modrá ruční výšivka nechyběla ani na mém polštáři. Nádherné bylo kouzlo barev modrých dlaždic se zelení v parku Jardin Majorelle v Marrákeši.

Z nezajímavé Casablanky prcháme hned, jak se nasytíme pohledy na mešitu Hassana II., která je sedmou největší mešitou na světě. Má i takovou vychytávku, jakou je otevírací střecha, a kdo miluje architektonické detaily, přijde si tu na své. Už po cestě do Fesu myslíme na jídlo. Bereme to náhodným sjezdem a ocitáme se ve vesničce Bouznika. Když na první křižovatce spatříme venkovní grily, ze kterých se kouří, okamžitě parkujeme. Na grilech se škvříí naštosované kozí hlavy i typické kameninové hrnce tajin s kónickým tvarem poklice, ve které kondenzující se pára skapává a dělá jídlo šťavnatější. Sotva se u jednoho stánku zastavíme, už nám usměvavý kuchař po-

dává v prstech kus horkého masa posypaného mletým římským kmínem. Hygienická pravidla házím při ochutnávání na ulicích za hlavu, takže si беру nabízenou pochoutku a při přezvykování slastně mhouřím oči. Bistra tu fungují trochu jinak. Každé má místo výlohy masnu, ve které si své jídlo vyberete i bez jídelního lístku. Následuje obzerství, protože se nám na stůl snesly i všemožné mističky se saláty a chlebové placky.

V úzkých krivolakých uličkách královského města Fes se nedá neztratit. Nakukuju do otevřených dveří, ve kterých se často nachází krejčovství nebo krámků s vůněmi. Tržiště sůk tu ožívá až večer. V deset to tu žije rušným životem a pobí-

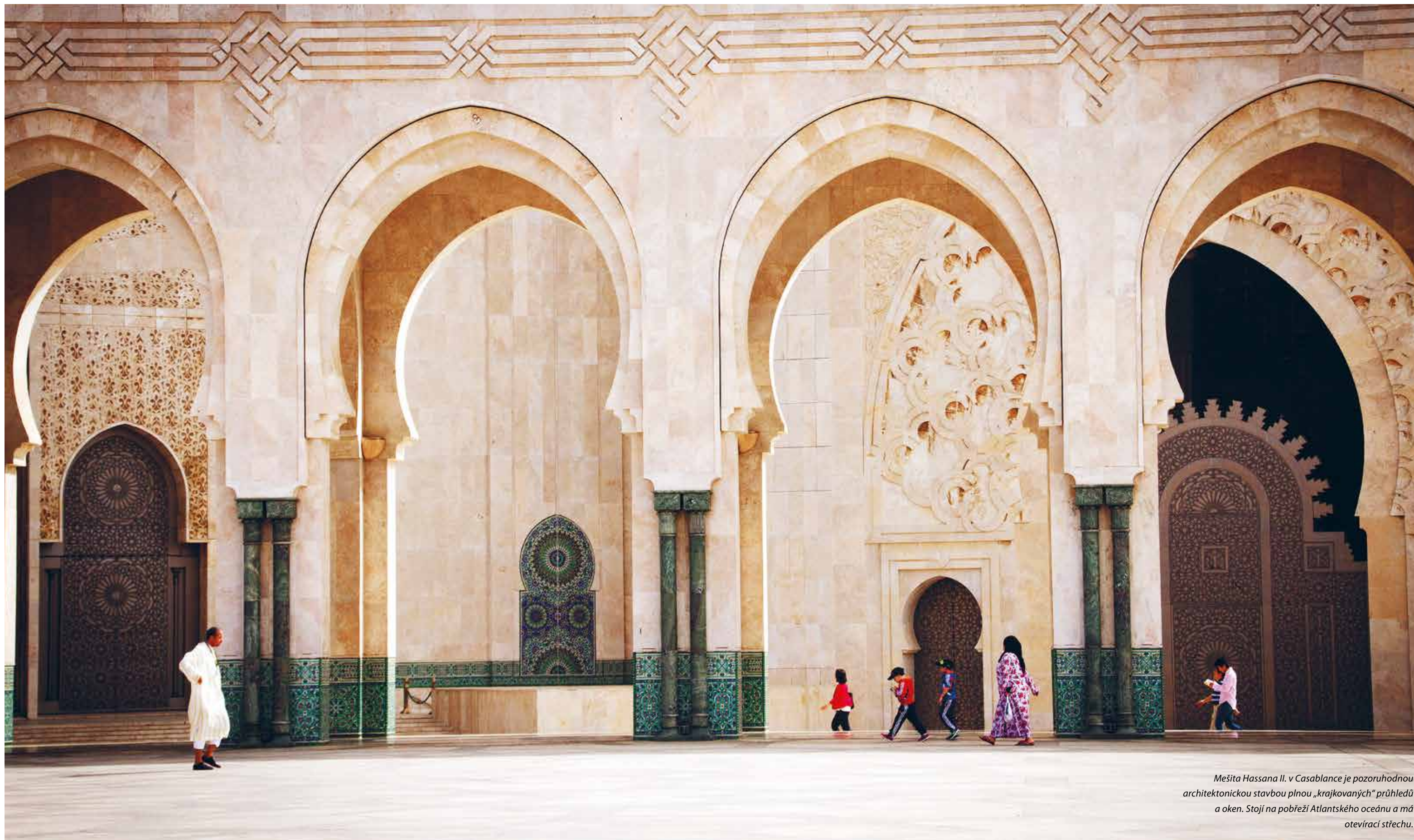

Děti jsou i v pouštní vesničce Merzouga zvědavé. V místní noclehárně jsme se potkali se skupinou koňáků, co sem doprovázela francouzské turisty. Kdyby na mě nečekali další dva členové výpravy, kývla bych i na možnost projížďky na koni, která se mi tu nabídla.

hají tu děti i hejno hus. Ladné tepané lampy, modrá keramika i pantofle s bambulemi mě nechávají vlažnou. Co mě fascinuje, jsou místní vůně linoucí se z pouličních stánků. V jednom z nich si kupuju směs kořenů ras el hanout, a taky kávu. Tu mi namelou i s badyánem, kardamomem, anýzem, pepřem, ženšenem, muškátovým květem i skořicí, tak jak ji dodávají i královské rodině. U jednoho stánku se kupí zralé moruše, u jiného smaží sladké pečivo. Byl to Fes, kde jsem ochutnala jehněčí játra na špízu grilovaná s kostkami sádla ochucená chilli a (jak jinak) římským kmínem. Byl to Fes, kde jsem se zakousla do velbloudí sekané s pálivou omáčkou a kde jsem s naší paní domácí, Malikou, připravovala pastillu. Specia-

litu, kde se vrství papírově tenké fillo těsto spolu s opečeným kuřecím (dříve holubím) masem, koriandrem, mandlemi a skořicí. Vše se na závěr posype moučkovým cukrem, který mi v chuti sice drhne, ale místním zvyklostem neodporuju. Hodujeme na střeše našeho pavlačového domu, kterému se tu říká riad a kde kouří další hosté hašiš, přezdívaný marocká čokoláda.

Při přejezdu na poušť se krajina neustále mění. Opouštíme vinice a stoupáme do středního Atlasu s cedrovými lesíky. Občas zahlédnu kamenitá pole s pasáčky v kapucích, občas planinu rudých máků. Taky zvlněné kopce a nakonec hory, které jsou předzvěstím Vysokého Atlasu. Jsou tu skály,

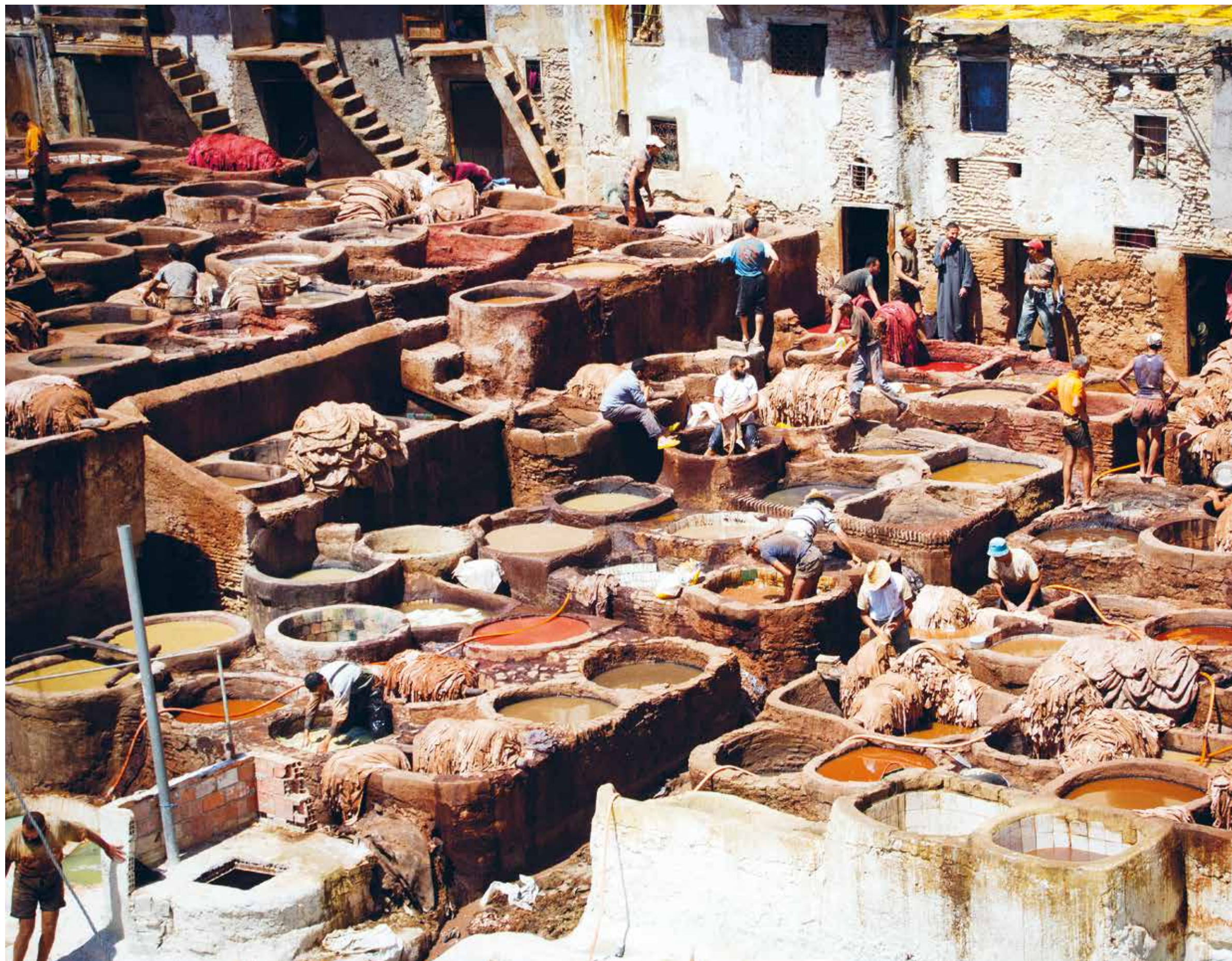

Mešita Hassana II. v Casablance je pozoruhodnou architektonickou stavbou plnou „krajkových“ průhledů a oken. Stojí na pobřeží Atlantského oceánu a má otevírací střechu.

Při vchodu do barvíren kůže ve Fesu návštěvníkům rozdávají snítky čerstvé máty, aby silný zápach ustáli. Ano, smrdělo to tu, ale mátu jsem nepotřebovala. Ten mumraj mužů pracujících s káděmi barev si uzurpoval mou pozornost a něco jako zápach je tu pak nepodstatné. No a samozřejmě že prohlídka končí v obchodě s koženými výrobky, kde se na jednu věc hezky podíváte a musíte se pak hodně snažit, abyste se z nákupu vykroutili.

zvláštní hliněná obydlí a pusto. Až sjedeme k řece, objeví se oáza s palmami. Ta scenerie je neuvěřitelná. Nechce se nám vyrazit do dun ani na velbloudech, ani v offroadech, a tak volíme zajímavější nabídku projít se pískem pěšky a kdo chce, i naboso. Náš průvodce Hamid nám ukazuje neuvěřitelné fotky. Kdybychom bývali přijeli už včera, spatřili bychom duny poseté ledovými kroupami. Ukazuje nám také, jak se správně zavazuje z šátku turban a jak si jeho koncem můžete přikrýt pusku, když se prší. Nebo jak se v písku nebořit, tak že jdete po hraně duny. Vypráví, že blankytně modrá je barva Tuaregů, tedy kočovného pouštního kmene, kterého je i on potomkem. Neskutečně jim sluší. Vyškrábeme se na kopec, ze kterého chceme pozorovat západ slunce v písku, ale počasí nám nepřeje. Zvedá se vítr, a tak nevidíme ani tu skvostnou oblohu posetou hvězdami a budít mě celou noc budou poryvy větru. Ještě nevím, že písek budu nacházet v záhybech kapes nebo třeba v peněžence i po pár měsících. Ráno máme za odměnu, kdy můžeme pozorovat první paprsky ohmatávající zvlněnou písčitou krajinu a taky si vychutnat typické čtveraté palačinky na snídani s mou oblíbenou fíkovou a pomerančovou marmeládou. K marocké tradiční pohostinnosti patří neodmyslitelně čaj. Pijí ho tu přeslazený až hanba, ale rychle se na to dá zvyknout. Zelený čaj nechají přejít varem a přidávají k němu snítky máty. Zažila jsem tu i skvělý horský čaj s tymiánem nebo s růžovými poupaty.

Soutěska Todra je plná výletníků, ale my se odpojujeme do úbočí a šplháme jak kamzíci až do sedla. Hm, začíná to vypadat na dešť. Nikdy bych nevěřila, jak rychle člověk dokáže za praskání blesků seběhnout z hory dolů. Nitka na mě nezůstala suchá, a tak to mám i se sprchou. Že se odsud nedostaneme, protože přes silnici potečou až do rána peřeje, ještě netušíme.

Pobřežní městečko Essauira bylo plné modrých vrat i nátěrů na domech. Tomuhle playboyi slušela ta barva i na košili. Bylo poučné pozorovat jeho lov v ulicích, kde do dvou minut vyznával ženám lásku. Bohužel netušil, že mě zase baví lovit záběry.

Do oblasti růžového údolí u městečka Kalaa M'Gouna se tak dostáváme se zpožděním. Nacházíme tu tvrze, kterým tu říkájí kasbah, a v jedné z ní nocujeme. Vaří nám skvělý kuskus, což není žádná instantní hmota známá z Evropy, ale hezky hodinu dlouho připravované jídlo na páře. V tradičním kuskusu prý musí být sedm druhů zeleniny. Místní učitel Abdou mi vysvětluje, že růže tu rostou ne na okrasu, ale často ohraničují pole, aby ho ochránily před škůdci. Ty prý příliš silná vůně růží odradí. Damascénskou růži sem přivezli až v 19. století lidé, kteří se vraceli z Mekky a teď ji tu destilují do parfémů.

K nezapomenutelným zážitkům patří den, kdy se vydáváme na trh do vesničky Ida Ougord. Ten byl zvláštní z několika důvodů. Jednak tu bylo první parkoviště oslů, co jsem viděla,

a taky tu prodávali i nakupovali jen samí muži. Váhy se tu používají zásadně miskové se zobáčky a závažím. Kromě stánků s ovocem a zeleninou, kdy je zboží vystavené přímo na zemi, tu jsou i holiči a kováři, co podrážejí kopyta oslům. Koupit se tu dá i šedě stříbrný kámen, kterým se barví oční linky. Nejen pro krásu, ale i pro ochranu očí před zářením slunce. Poté, co nakoupíme potřebné suroviny, vyrážíme na farmu vařit s místními berberskými ženami. Berbeři jsou původní obyvatelé Maroka a ženy mají často vytetovanou linku od spodního rtu k bradě. Oči nemůžu spustit od rukou sličné Hafidy, které jsou zdobené ornamenty pomocí henny. Ona i její neméně krásná maminka Khajida si vystačí při krájení zeleniny bez prkynka. Vše krájí hbitě jen v prstech. Zkousím drtit obilí

Čaj tu nalévají malým proudem z výšky do skleněných pohárků a místní přísloví říká, že první sklenička je jemná jako život, druhá silná jako láska a třetí hořká jako smrt.

na kuskus, který se připravuje nad párou na ohništi. Jehněčí tajin s olivami a naloženými citronky si pak vychutnáváme při pohledu na okolní arganové háje. Ty plodí ořechy, ze kterých se lisuje dost pracnou ruční metodou arganový olej. Pro obyvatele chudé jihozápadní části Maroka je tento olej ceněný pro své péstivé vlastnosti často jediným zdrojem příjmů. Na svěť se s těmito stromy a v tomto měřítku nikde jinde nesečkáte. Že se olej nepoužívá jen v kosmetice, dokazuje i tradiční pochoutka amlou. Na směsi drcených mandlí spolu s arganovým olejem, skořicí a medem okamžitě získávám závislost.

Naše putování jsme zakončili v Marrákeši, kde jsme po několik večerů mířili do mumraje na náměstí Jemma el Fnau. Na zdejších trzích můžete potkat kejklíře, tanečníky, prodá-

vače talismanů, polykače ohňů, i muže s kroutícími se hady v ruce. Skvělá tu byla fazolová polévka harira, která se tradičně jí s datlemi, klobásky merguez, ovčí mozeček i šnečí vývar. Poučná byla i zkušenost z místních veřejných lázní, kterým jsme záměrně dali přednost před drahou turistickou atrakcí. V místnosti připomínající výškou stropu kostel jsem se na mokřých dlaždicích položila na kus plastové podložky, kterou jsem mohla mít buď pod hlavou, nebo pod zadkem, ale na obě místa mi nedosáhla, aby tu ze mě stará lazebnice seděla kůži. To se jí dařilo za pomoci černého pastového mýdla vyrobeného z fermentovaných drcených oliv. Blahodárnost rituální procedury dosvědčovalo, že ona sama měla kůži hladkou jako dětská prdelka. ■

Jedním z nejkrásnějších úseků cesty byla oblast kolem vesničky Taloute. Čekaly nás zákruty a stoupání v krajině s červenou půdou. Míjíte vesnice s hliněnými domy, které ani v mapě nejsou, stáda koz nebo někoho, kdo žne úrodu na poli srpem.

DO SRDCE TEMNOTY

text: Jiří Zbořil / foto: Rishabh Kaul

*Město, za jehož branami žijí lvi, žirafy a nosorožci.
Málokdo se zastaví, aby zjišťoval, co je to místo vůbec zač.
Odděleně tu vedle sebe funguje hned několik světů.*

Fairmont the Norfolk je příjemné místo k životu oddělené od svého okolí. Stojí blízko centra, naproti přes ulici je areál univerzity, kousek výš velká policejní stanice. Přímo naproti ní je vchod do areálu školy, před nímž stojí cedule s nápisem: Zóna bez korupce. Myslí se tím ta škola.

Asi tak půl hodiny před přistáním v Nairobi se v letadle ozve hlášení, které varuje před vstupem na území Keni s plastovou taškou. Plastové tašky jsou totiž v celé zemi zakázány a za jejich používání se platí vysoké pokuty, o nepříjemnostech při řešení přestupku ani nemluvě. Mnozí cestující kolem sebe začnou házet zoufalými pohledy, nejvíce pak ti, kteří si na letišti v Dauhá krátili čas intenzivním nakupováním. Igelitky jsem vždycky upřímně nesnášel, takže Keni fandím a zoufalství mě nepotkalo, protože je zásadně nepoužívám. Způsob, jakým o tom návštěvníky informují, mě však rozesmál. Pak mě ale napadlo, že to možná ani není naschvál, jen, řekněme, nedostatek představivosti.

V hale před přepážkami imigračních úředníků se to hemžilo žadateli o víza. Koukám na to nelibě a nechce se mi do fronty. Vtom ke mně přistoupí chlapík v uniformě a povídá, ať mu dám papíry, že mi to celé vyřídí přednostně. Dal jsem mu papíry i s padesáti dolary za vízum. „Ještě deset pro mě, mister,“ povídá. Opáčím, že mám hotově jen těch padesát, a čekám, že mi to všechno vrátí a ponechá mě osudu. Chla-

pík jen znechuceně mávne rukou, přesune se k imigračnímu úředníkovi a za minutu na mě mává, ať si jdu pro to vízum. Upřímně nad touhle zemí žasnu a to jsem ještě ani nepřekročil hranice.

Přiletěli jsme do Nairobi asi čtyři měsíce poté, co v jednom z lepších místních hotelů došlo k teroristickému útoku, který proslavil britský člen SAS, jenž se do řešení zapojil ve svém volném čase. Příjezd do našeho hotelu tak připomínal vstup do vojenského objektu. Stráž, závara, prohlídka, skenování zavazadel, ještě jedna prohlídka... A stejně se mi zdálo, jako bych při vystupování z taxíku zahlédl na zemi stopy krve. Asi se mi to ale jen zdálo. Byla noc a ráno už tam nebylo nic.

Fairmont the Norfolk je příjemné místo, které se nejrůznějšími prostředky snaží navodit uvolněnou koloniální atmosféru. Nemyslím to ironicky, ale popisně. Fakt se o to snaží a docela jim to jde. Hotel je příjemně členitý, protkaný zahradami a odpočinkovými kouty, v bazénu po ránu nikdo nebývá, pečlivě propracované detaily odkazují k historii budování železnice v zemi.

Judy si nese domů zásobu vody na den. Jedním z překvapivých zjištění ve slumech pro mě bylo, že se tu za všechno platí. Plechové chatrče nejsou k dispozici zdarma. Staví je developer a pak je pronajímá. Stejně tak si musíte jít každé ráno koupit vodu, protože z kohoutků tu nikde neteče.

Normální je se tu před snídaní převléknout do safari kompletu a po ní vyrážet za zvířaty. Já jsem místo toho vyrážel do slumů. Byla to tak exkluzivní zkušenost, že se o ni pokusím podělit.

Normální je se tu před snídaní převléct do stylového safari kompletu a vyrazit za zvířaty. Vzhledem k tomu, že jsem do Nairobi přijel na pozvání charitativní organizace, vyrážel jsem po snídani do slumů. Byla to tak exkluzivní zkušenost, že se o ni pokusím podělit, jakkoli to snad v tomto časopise může působit poněkud zvláštně. Bývá-li však jedním z požadavků smysluplné cesty autenticita, je tady zcela na místě. Nemusíte článek nutně brát jako pozvání, spíš jako zprávu z míst, kam se pravděpodobně nikdy nedostanete, která jsou však přesto v několika směrech pozoruhodná a inspirativní. A rozhodně vám tu nehodlám líčit hrůzy chudoby, protože na samotné chudobě ve skutečnosti není vůbec nic zajímavého. Jsou to prostě určité životní podmínky, které člověk, když se do nich narodí, považuje za normální a normálně v nich také žije. Co už z našeho pohledu ale zajímavé být může, je fakt, že svět, který pro jeho relativní chudobu vůči nám považujeme za jednotlivý a nedokážeme v něm rozlišovat, je vlastně úplně stejně členitý a pestrý jako ten náš. Existují v něm bohatí a chudí, důstojní a nedůstojní, smutní i veselí.

Móda ve slumech funguje jako všude jinde na světě. Jen tu bývá nespoutaná a tedy o dost zajímavější.

První, co vás při počátečním kontaktu s prostředím slumu zaskočí, není nic z toho, na co se člověk připravuje. Umíte si představit, jaké je vstoupit zčistajasna do zpomaleného filmu? Všechno kolem vás má svou rychlost, svět je konzistentní, jen vy se do něj nehodíte, protože se pohybujete dvakrát rychleji. Po chvíli si dokonce začnete připadat, jako by s vámi šilo něco, co nemáte vůbec pod kontrolou. A pak se postupně začnete pomalu přizpůsobovat. Nejdřív to bolí, různě to s vámi škube, máte cukání a nutkání, ale nakonec to všechno přece jen přejde a vaše rychlost se přizpůsobí prostředí. S rychlostí pohybů se zpomalí i víření myšlenek, což může někomu v souvislosti se slumem znít, jako že zhloupne, ale tak to není. Prostě se jen zklidníte. Po čase vám to dokonce začne být příjemné a nakonec vám euroamerické střechování přijde vysloveně protivné. Přistihl jsem se asi po třech dnech, jak stojím nehybně na ulici, pozoruji okolí a nic mě neruší. Stál jsem tam tak v klidu asi tři hodiny, protože jsem na někoho čekal. Ani mi to nepřišlo. Pořád je na co koukat a spěchat není s čím ani kam.

Což pochopitelně neznamená, že bych tam chtěl zůstat. Kdybych neměl každý den jistotu večerní horké sprchy a večere v pětihvězdičkovém hotelu, klid by se mě docela jistě tak snadno nezmocňoval. Nicméně je přinejmenším zvláštní, co oscilace mezi dvěma radikálně odlišnými prostředími na celkem malém prostoru dělá. Chápu přitom plně, že pětihvězdičkový hotel vznikl z euroamerické vycukanosti, která se mi v přímém kontrastu s místem, kde bych žít nechtěl ani omylem, najednou jeví tak protivná. Zároveň bych chtěl zdůraznit, že klid, o kterém tu mluvím, je kvalitativně naprosto odlišný od čehokoli, co může poskytnout špičkový rezort plný pozorného personálu. Tam sice nic nemusíte, pohybovou kulturu si ovšem přinášíte s sebou, nic vás v ní neomezuje a navíc za zástěnou kmitá celý svět, který to drží pohromadě. Jsou to sice vlny neviditelné, ale funkční. Ve slumu vás nic takového neruší.

Dokonce vás tu ani nikdo pořád netáhá za ruku a nežebrá, což je další překvapení. Sem tam se někdo najde, ale ani ne tak často jako při procházce po pražské Národní třídě, o obchodním centru Nairobi ani nemluvě.

No a pak tu, jak jinak, čekají zásadní životní ponaučení. Nic o čem by člověk dřív neslyšel, ale v drastické formě

Kadeřnictví jsou ve slumech stejně četná jako v jakémkoli současném západním městě. Poskytují příležitost k výdělku mladým dívkám, kterým příliš mnoho jiných možností kromě prostituce nezbývá. V osobním růstu a také s životem s virem HIV jim pomáhá organizace Herstory, na jejíž pozvání jsem se v Nairobi ocitl. Zleva: Ester, Yvetta, Cathrine a Grace. Na jejich práci je pozoruhodné, jak se na ní dá zcela hmatatelně vysledovat, že dělá ze světa lepší místo k žití. Vpravo: Neznámá žena na ulici nás zaujala svou důstojnou elegancí.

syrového života vám věci docházejí snadněji a zarývají se hlouběji než v užvaněných teoriích západní psychologie. Je to asi rozdíl jako mezi účinky vody, kterou pijete, a deště, po kterém se usušíte.

Setkal jsem se tu s lidmi, kteří prodali veškerý svůj nemalý majetek, aby uprostřed jednoho z menších nairobských slumů zřídili kostel, nemocnici pro ženy, školu a dětský útulek. Všechny děti, které převezmou do péče, považují za svoje. Všechny jsou mimořádně šťastné, základně zaopatřené a nadšeně chodí školy. Jenže děti ve slumu žije bídě mnohem víc, než o kolik se jich zmíněný pár dokáže postarat. Musejí si proto vybírat a do péče se jim dostanou jen ty, které jsou na tom úplně nejhůř. Cítíte ten paradox? Chcete-li se dostat ze srabu, musíte někdy zkrátka padnout na samotné dno.

Na jiných místech jsme navštěvovali příbytky dívek a žen, které se učí žít důstojně s HIV a vydělávat si jinak než prostitucí. Viděli jsme prostory temné i světlé, chladné i teplé, s podlahou i bez, žádný se však nevyrovnal osobnímu pro-

storu (ano, chápete to správně, zdráhám se použít slovo byt nebo dům) jisté Rosie. Těžko si umíte představit špínu, kterou jsme museli k jejímu příbytku projít. Když nám otevřela a zvala nás dál, bez váhání jsme se všichni zuli a boty nechali venku, přestože trvala na tom, ať to neděláme. Nikde jinde by nás to ani nenapadlo, u ní to však jinak nešlo. Měla doma tak světlo a čisto, že by si člověk připadal jako úplný barbar, kdyby to měl poskvřnit byť jen stopou vnějších nečistot. Ptal jsem se jí, jak to dělá. „Moje mentorky mě naučily, že když chce mít člověk čisto v životě, musí si nejdřív uklízet kolem sebe. Zkusila jsem to a funguje mi to. Tak se toho držím.“

Na chvíli mě napadlo, že by klidně mohla zfleku pracovat v psychologické poradně kdekoli na světě, kde taková zařízení existují. Vzápětí mi došlo, že nemohla. Nic víc než tuhle jednu větu v podstatě nemá. A z jedné jediné věty se zboží udělat nedá, takže by si na sebe nevydělala. Navíc je Rosie kupodivu docela šťastná i tam, kde zrovna je. Je totiž mnohem dál, než kde byla před pár lety. ■

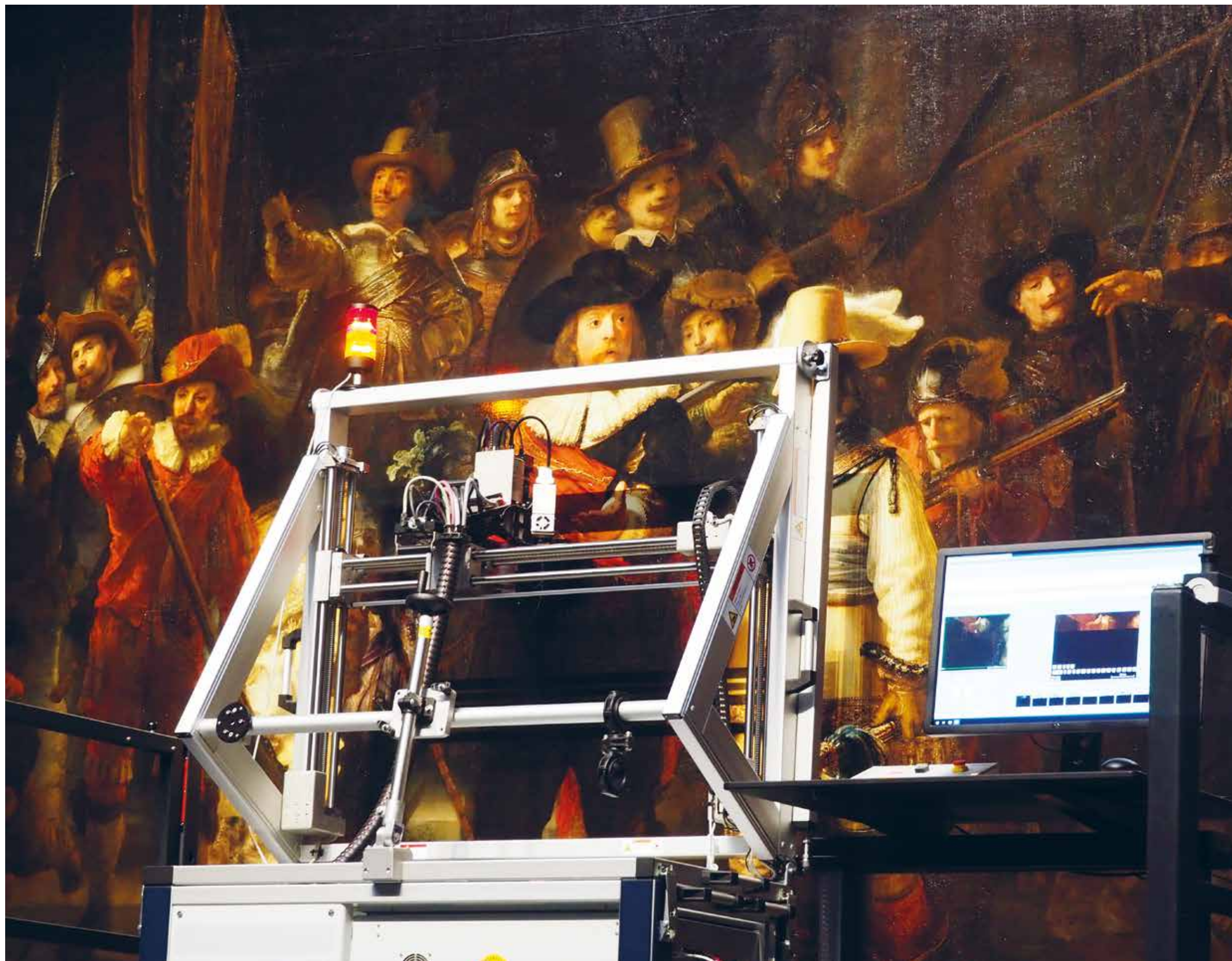
AMSTERDAM

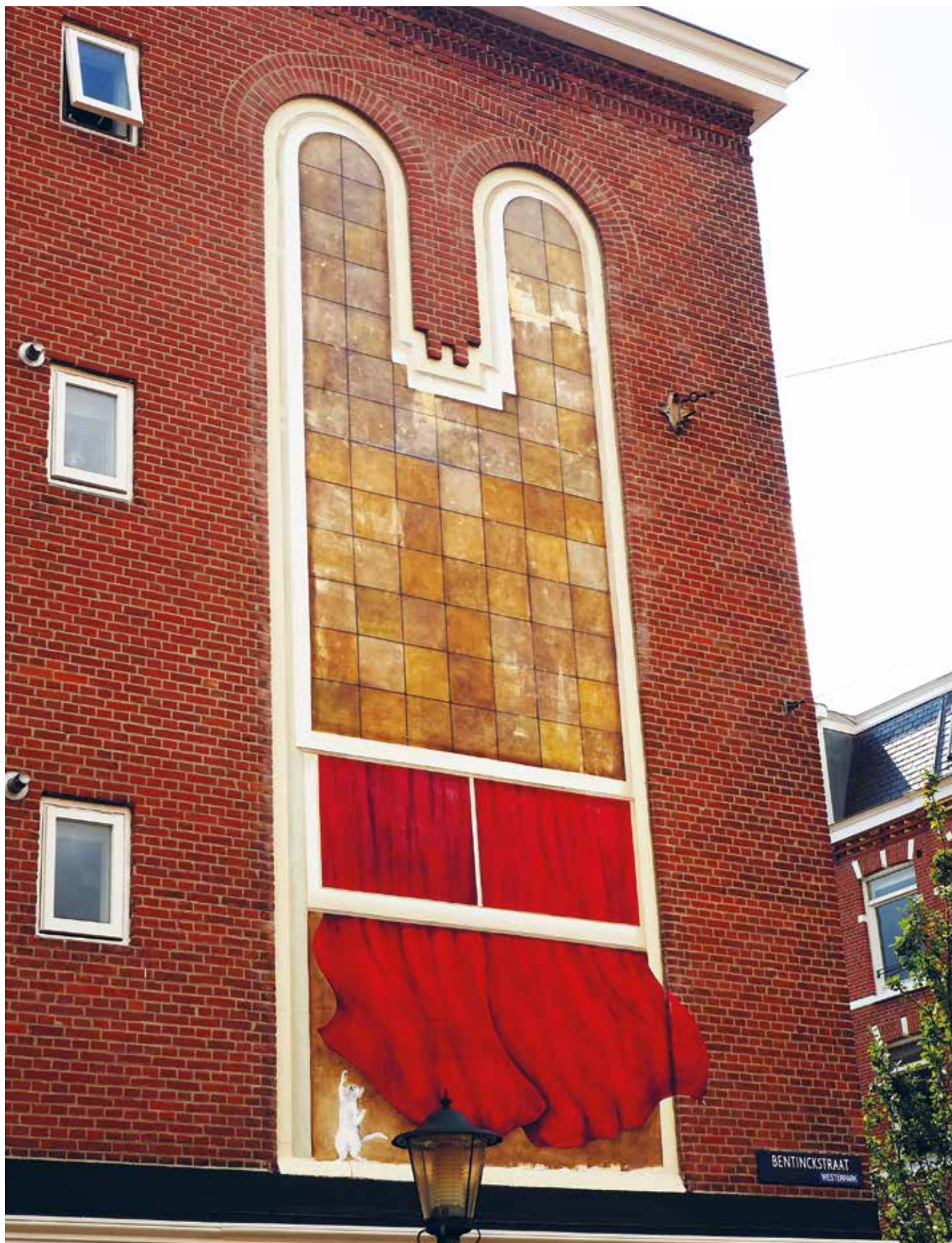
text a foto: Anna Skočdoplová

*Uvolněné město, u něhož se dá jen těžko určit, je-li samo o sobě
spíš galerií, nebo vlastním uměleckým dílem. Vlastně se tu stačí jen
tak procházet, ani nemusíte nic moc dělat.*

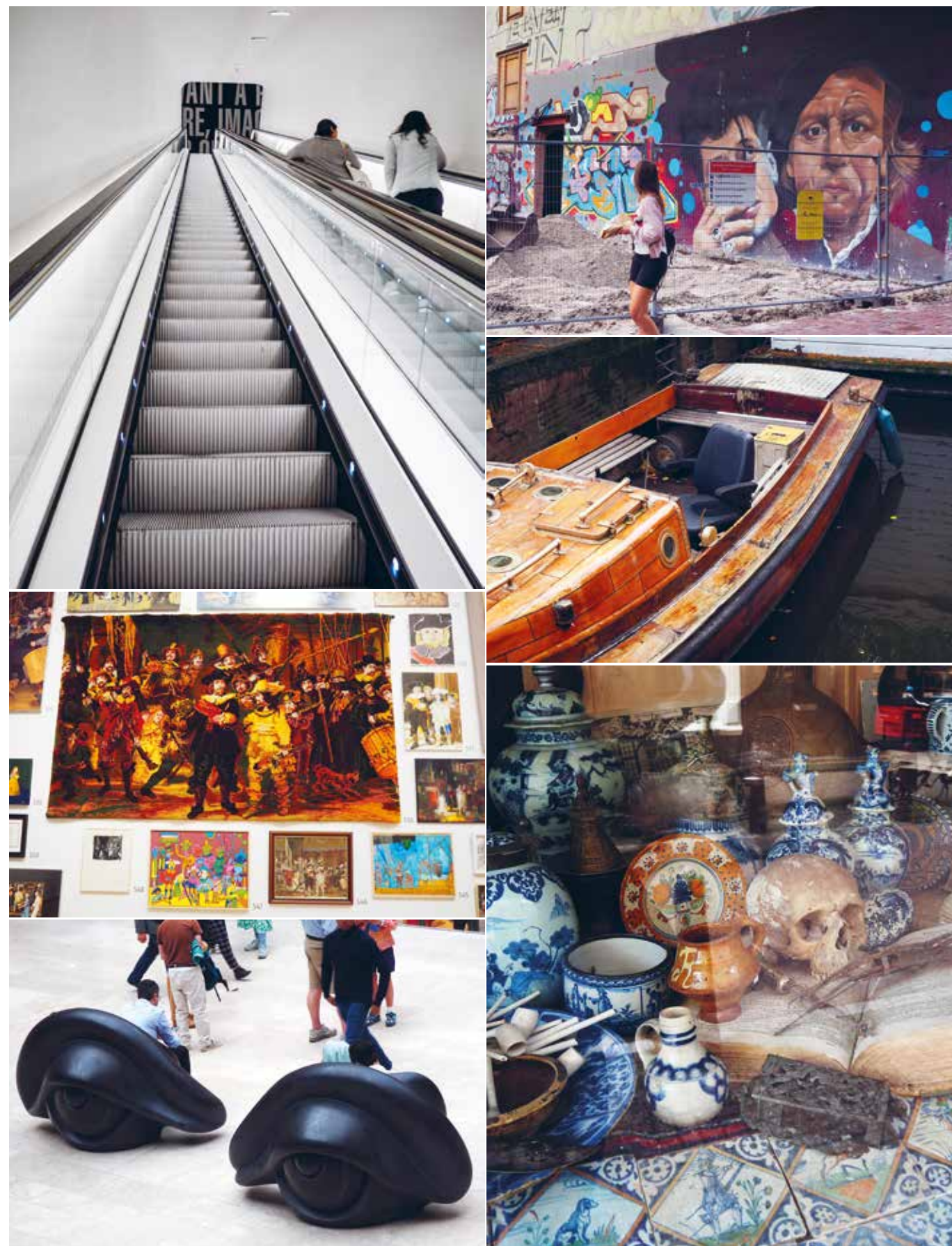
*Návštěvníkům přístupná
Operace Noční hlídka, při které
padesát šest skenerů zjišťuje,
jakými změnami tento obraz od
svého vzniku v roce 1642 prošel.*

Po dvou letech života v Haagu jsem se konečně vydala na podrobnější průzkum města, které jsem tak dlouho opomíjela. Amsterdam pro mě býval místem, kam je třeba občas vyrazit kvůli povinnostem, vlakovým přestupům či odletům do Prahy. Tentokrát jsem však vyrážela s jediným cílem, bavit se. A zjistila jsem, že je k tomu Amsterdam přímo stvořený. Není sice sídlem nizozemské vlády ani královské rodiny, zato je to jedno z nejkulturnějších měst, jaké na světě najdete, s nesčetnými kavárnami (s kávou i jiným zbožím) a stylovými obchody. Na rozdíl od většiny velkoměst si navíc překvapivě stále udržuje poklid, který je vlastně typický pro celé Holandsko. Díky všudypřítomným kanálům a rozlehlým parkům se jen zřídka ocitnete v neprostupném davu turistů. Pomalé tempo tu udávají především samotní Holanďané. Jen málokdo si nechá ujít příležitost posedět po práci u sklenky piva konzumovaného s podobnou vášnivostí jako u nás. Kromě vysedávání v kavárnách je zde oblíbenou činností také navštěvování všemožných antiků, obchodů s vinyly, antikvariátů či bazarů (takzvaných kringloops), na které narážíte na každém kroku. Nakupování vintage předmětů je koníčkem snad každého Nizozemce, se kterým jsem se kdy seznámila. Historie na člověka obecně dýchá, ať se vrtne kamkoli. Jedním z hlavních center Amsterdamu je Museumplein (Muzejní náměstí), kde najdete většinu z amsterdamských výstavních prostor, pýchu města Rijksmuseum nevyjímaje. Pochopitelně je to i jedno z míst, kde se davy návštěvníků významně zahušťují, zároveň však tvoří jakýsi fascinující mikrokosmos, který nelze jen tak opominout. Skrývá v sobě totiž většinu z nejvýznamnějších holandských sbírek, a tak tu člověk s přehledem stráví klidně celý den. Navíc nikdy nevíte, jaké překvapení tu na vás čeká. Sledovat Noční hlídku způlky zakrytou robotickým skenerem, který obraz momentálně podrobuje podrobné analýze, je naprosto surreální zážitek. V tu chvíli pro mě dokázal perfektně vystihnout povahu celého Holandska, kde se nejmodernější neustále setkává s historickým, aniž se jedno s druhým dostává do rozporu. V zemi, kde lidé sice udržují své zvyky, ale nebrání se novému, je příjemné být cizincem. ■

Jen málokdo dokáže skloubit starou zástavbu a streetart tak, jak to umějí pořádkumilovní Holanďané. Člověku tady dochází, že street je plnohodnotné umění, které má ve světě nezastupitelnou roli. Vnímavého člověka nutí se občas zamyslet nad významy náhodných setkání i pomíjivosti věcí.

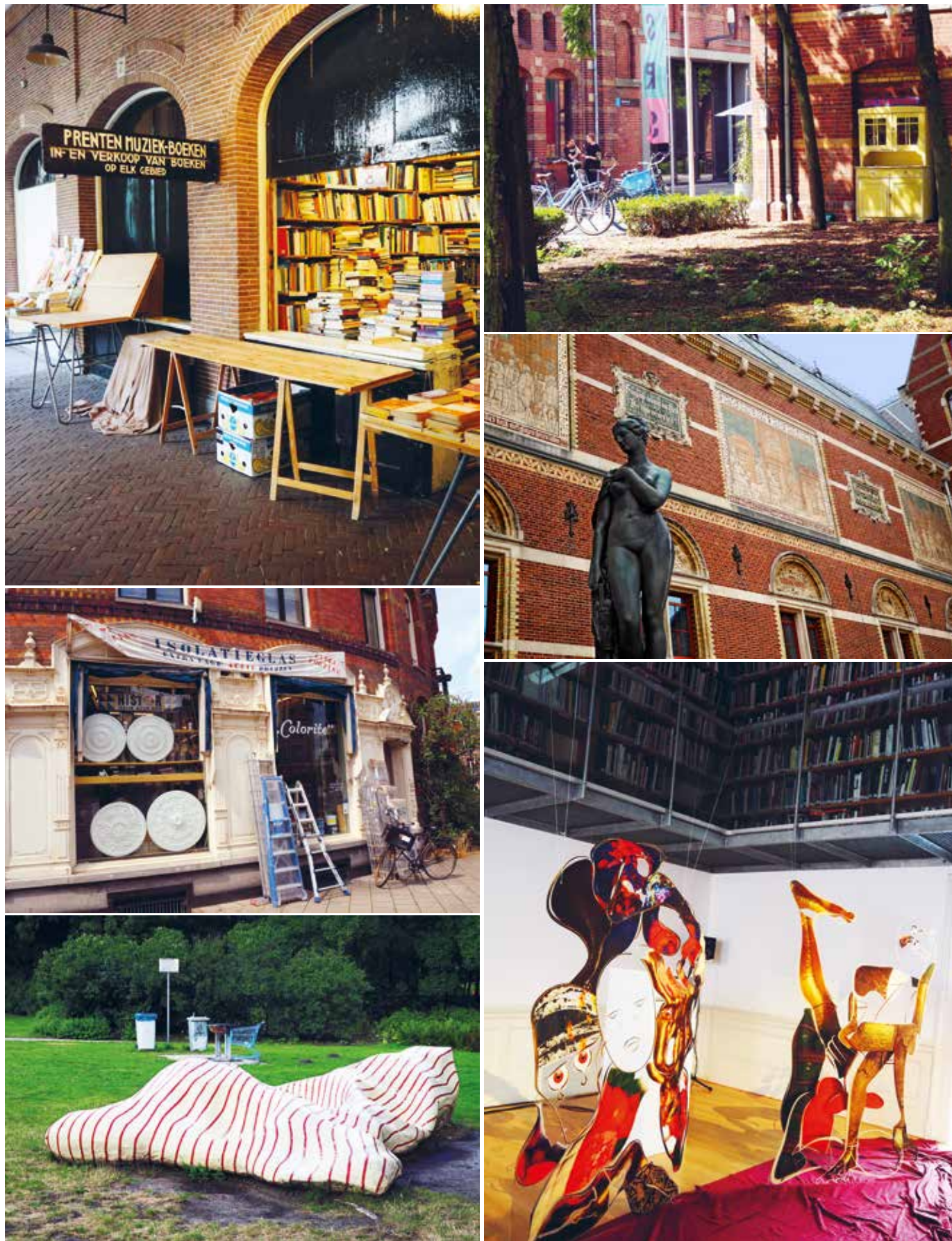
Za Rembrandtem nemusíte jen do muzeí, kopie jeho obrazů jsou doslova na každém rohu. Vlastně jste tady uměním všude obklopeni natolik, že byste si klidně mohli začít připadat jako jeho součást.

Socha od Morgana Betze na Museumplein

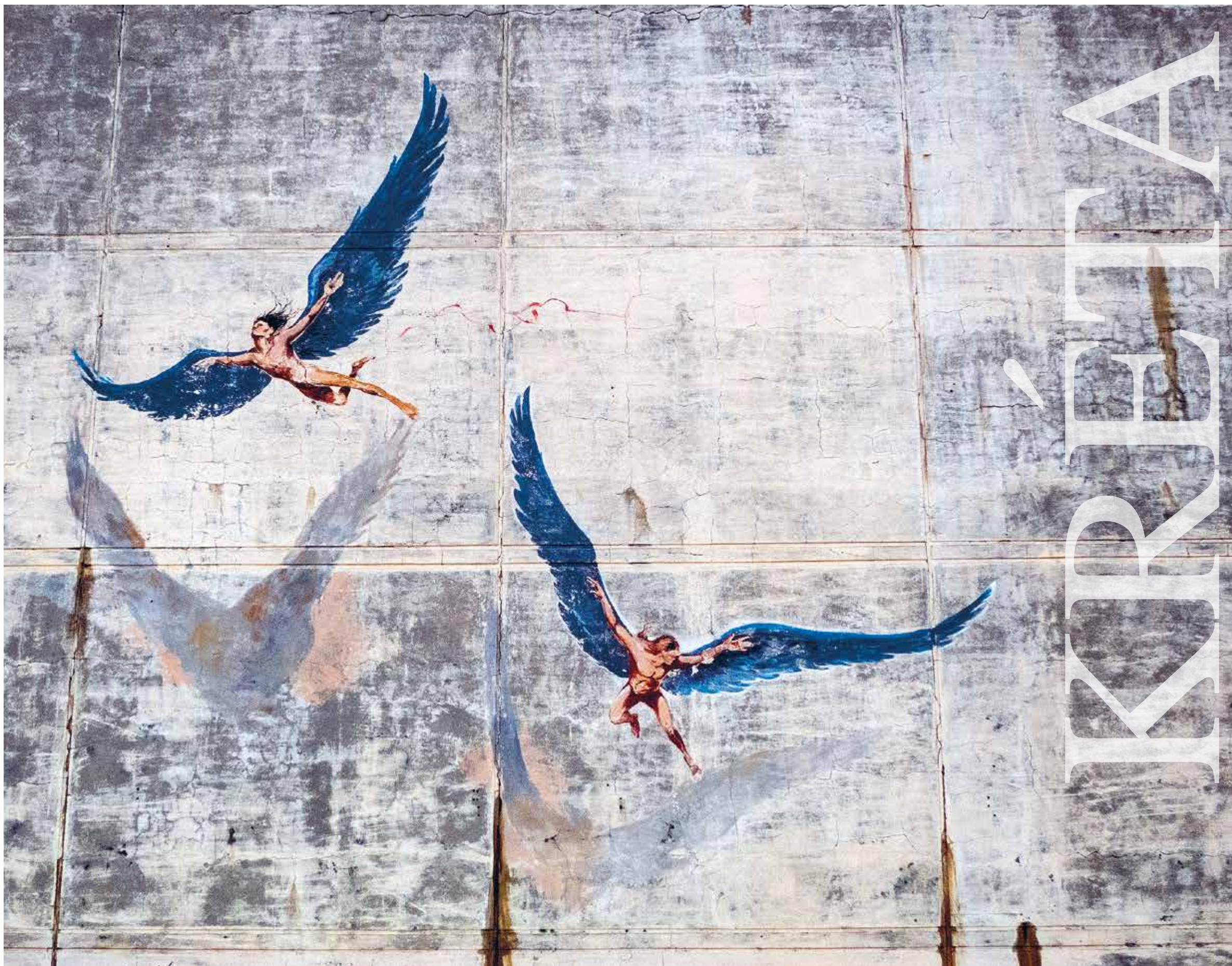
Největší knihovna dějin umění v Nizozemsku – Rijksmuseum Research Library

A stejně jako umění jsou tu pořád ještě důležité knihy. I v malých antikvariátech a pop-up knihovnách (jako té ve Westergasfabriek, kulturním centru v bývalé plynárně – foto vpravo nahoře) jich najdete spousty také v angličtině.

Výlohy v ulici Nieuwe Spiegelstraat, která spojuje Museumplein s galeriemi De Appel a Foam, jsou často k nerozeznání od skutečných muzeí. Člověk to časem úplně přestane rozlišovat. Amsterdam je vlastně jedno velké výtvarné dílo i galerie zároveň.

Nad přístavem v Heraklionu létají letadla z místního mezinárodního letiště. Čekal jsem s foťákem, až nějaké poletí nad zdi s Daidalem a Ikarem, asi dvě hodiny. Jako na potvoru zrovna marně.

Text a foto: Dan Adam

Nikdy mě nepřitahovala archeologie, pozornost jsem nevěnoval ani mýtům. Na Krétu jsem odjel za známými, nikoli za poznáním. Poznání si mě našlo v podobě jakéhosi satori. Načal to Daidalos s Ikarem na omšelé zdi za heraklionským přístavem, nad kterou létají letadla. Nějak se mi při tom pohledu spojily v hlavě časy a koncepty, které pro mě zůstávaly do té doby abstraktní a oddělené.

A tak jsem pod tím dojmem vyrazil do Knossu, navštívil pár muzeí a nestačil se divit. Lépe řečeno, nestačil jsem pobírat tu krásu. Jak zvláštní procházet se mezi všemi těmi artefakty vydolovanými ze země. Očima zaostřenými novým smyslem pro jejich vnímání jsem najednou dokázal ocenit smysl pro kompozici i detail, užítí barev (já vím, je to z větší části jen rekonstrukce), technická řešení. Víte, že v knosském paláci měli před třemi a něco tisíci lety splachovací záchody? Víte, jak to na mnoha místech na Krétě chodí dnes? Tehdy tu bylo všechno, kolébka Evropy. Dnes jsou tu nejmnocnější kozy, které podpořené dotacemi EU rychle spásají veškerou vegetaci v krajině. A jasně, pořád jsou tu i pláže a rezorty a dobré restaurace. Doporučuju však zajít taky do muzea. A možná předtím chvíli postůjte naproti zdi s mytickými letci, na mě zafungovala magicky. ■

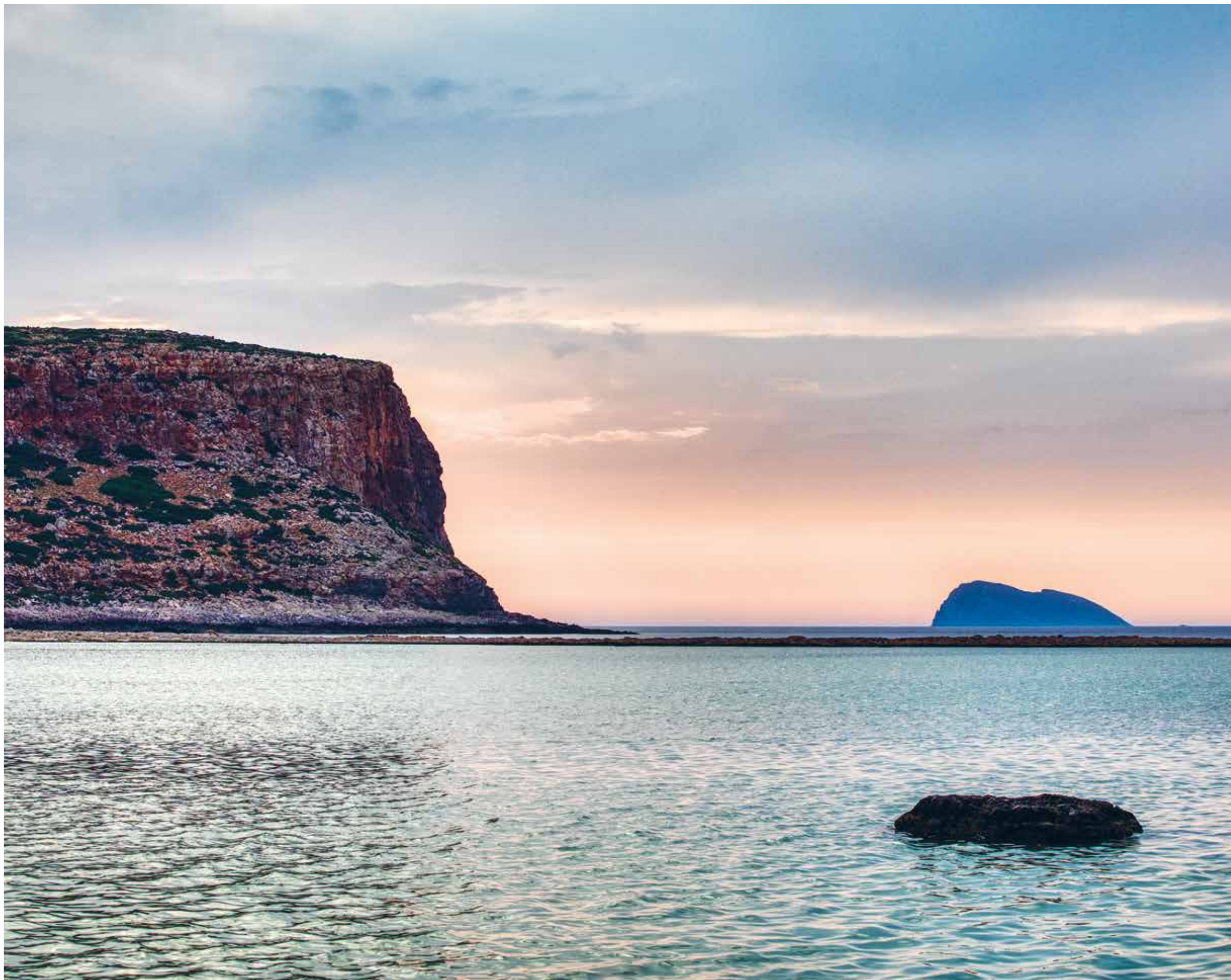
Fotografie delfinů z Knossu najdete ve všech lepších dějinách umění. Jenže v tlusté knize plné teorie člověk takové věci lehce podcení a přehlédne. Koneckonců jsou to pořád jen obrazy delfinů. Všechno se změní ve chvíli, kdy vám na místě začne docházet kontext.

Muzea jsou zase plná artefaktů bez kontextu, takže se v nich člověk lehko ztrácí. Socha tu a socha tam. Je třeba se zaměřit na detaily, jemnost práce, dokonalost proporcí.

*V každém stínu se skrývá
i nějaký dar. V krajině
sežrané kozami včelám
nezbývá než sbírat pyl
na rostlinách, které v té
pustině přežívají, což
jejich medu a s ním pak
i řeckému jogurtu dává
úplně jinou dimenzi.
Obsahuje jiné látky, jinak
chutná. Je senzační.*

Na Krétě se časem vystřídaly snad všechny středomořské civilizace. Dnes tu díky eurodotacím vládou hlavně kozy.

Do některých míst se nedostanete jinak než autem s náhonem na všechna čtyři kola. Záliv Balos Beach má ovšem také většina půjčoven aut na seznamu míst, kam se zavazujete nejezdit. A podle prachu pak dobře poznají, jestli jste závazek dodrželi.

ETIKETA VE VELKÉM STYLU

Když se obchodu daří, může být život jeden velký večírek. Mají-li však večírky ve velkém stylu nést očekávané plody, je lepší se pořádně připravit. Nevyrůstáte-li ve vyšší společnosti od dětství, může se vám pár tipů předem hodit.

Získáte je
na našich seminářích.

1.

Obchodní etiketa: provede kontaktní etiketou, oblékáním, společenskými akcemi, etiketou každodenních situací.

2.

Diplomatický protokol a interkulturní etiketa: specifika a odlišnosti etikety různých kultur.

3.

Pravidla společenského stolování: praktický seminář s pětichodovou večeří.

ICP
COMMUNICATION

by Karla Ašerová
www.icpcom.cz

KAM ZA UMĚNÍM

Několik pozoruhodných událostí, které stojí za to, aby se člověk odpoutal a vyrazil. Osvěží vám hlavu.

text: Jiří Zbořil

DO ROTTERDAMU

Až do 17. listopadu potrvá velká retrospektivní výstava portugalské výtvarnice **Joany Vasconcelos** (1971) v rotterdamské **Kunsthall** pod názvem **Jsem tvoje zrcadlo**. Joana je svého druhu aktivistka a feministka, takže provokuje. A krásně. Má smysl nejen pro proporce a barvy, ale taky pro humor a dokáže se vyjádřit nejrůznějšími materiály.

www.kunsthall.nl
www.joanavasconcelos.com

Červené nezávislé srdce,
2005, průhledné plastové
přístroje, natřený kov, kovový
řetěz, elektromotor a zvuková
souprava
371 x 220 x 75 cm

Call Center,
2014–2016
Analogové telefony,
kov s metalizací,
zvuková aparatura
a oscilátory
210 x 80 x 299 cm

Lilicoptère, 2012 helikoptéra Bell 47, pštrosí peří, krystaly, zlaté plátky,
průmyslové barvy, čalounění z barvené kůže se zlatými vlasy, ořechové dřevo,
koberce, mořidla a pozament, 300 x 274 x 1265 cm

Foto: © FMGB Guggenheim Bilbao Museoa, 2018. Erika Ede

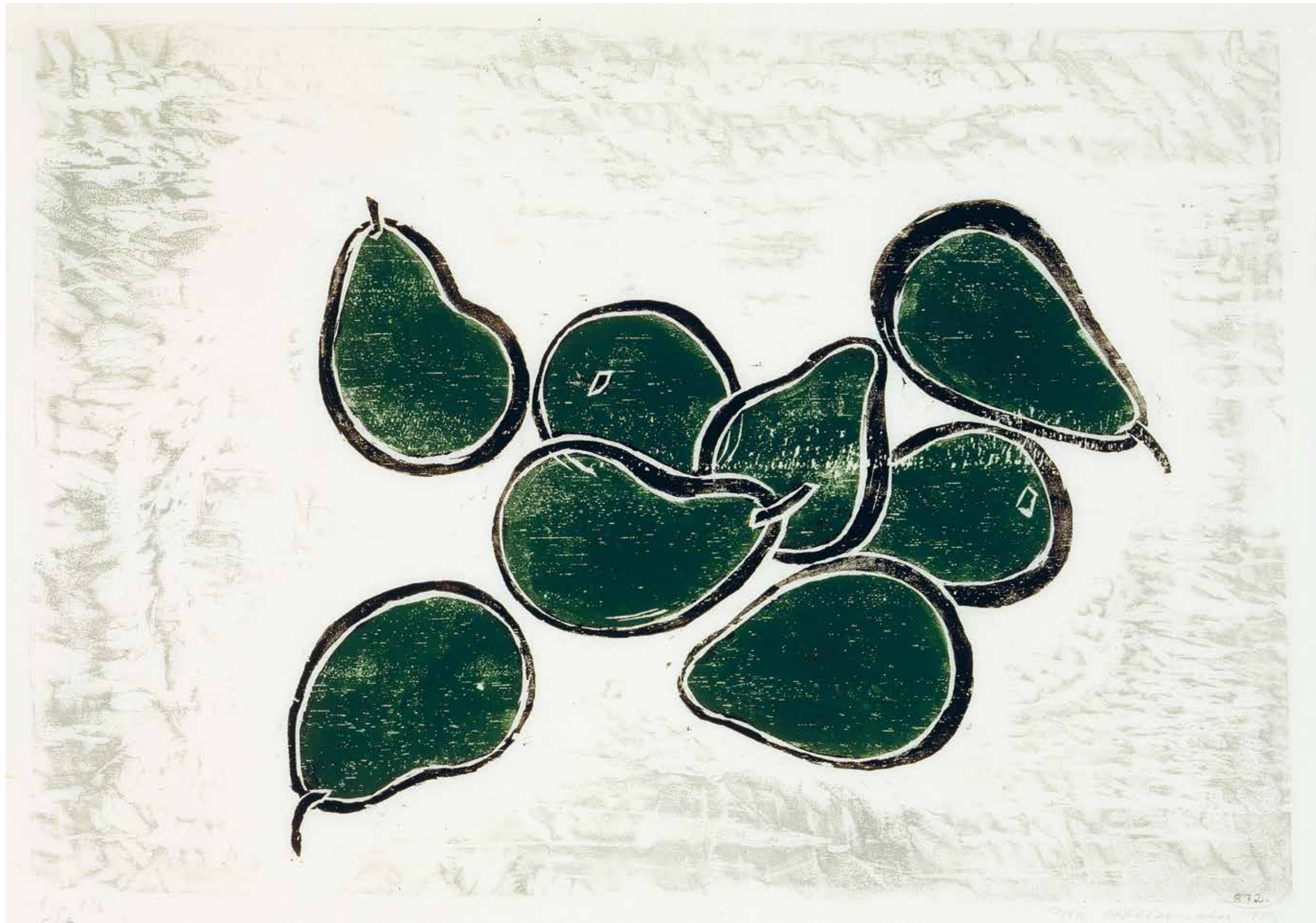
Mauri Favén, *Kraj lesa* (1956)
Zao Wou-Ki, *Kompozice* (1956)

DO HELSINEK

V předním finském muzeu výtvarného umění Ateneum je až do 6. října otevřená výstava Tichá krása, která srovnává estetiku severského a východoasijského umění padesátých a šedesátých let. Poněkud zvláštní koncept vás může přivést na stopu k dávno zapomenutým půvabům. Název výstavy to ostatně shrnuje docela jednoduše.

www.kansallisgalleria.fi

Ina Colliander, *Osm hrušek* (1956)

DO LAGOSU

Od pátku 1. listopadu do neděle 3. listopadu proběhne v bývalém hlavním městě Nigérie čtvrtý ročník veletrhu s uměním ART X. Je to skvělá příležitost, jak se na jednom místě v krátkém čase seznámit se vším podstatným, co tvoří Afrika a afričtí umělci rozestí po celém světě. Letos se představí celkem 26 galerií, spolupracovat budou i takové veličiny jako Centre Pompidou, Tate Modern nebo Zeitz MOCAA. Jako na každém veletrhu je tu příležitost se potkat s umělci, kurátory i sběrateli z celého světa. Je to akce poměrně čerstvá, avšak zároveň zaběhlá. Z našeho pohledu přesně ten správný čas, kdy už člověk nemusí být úplný dobrodruh, ale zároveň se udržuje na špičce.

artxlagos.com

Ayobola Kekere Ekun, Znovuzrození Pauliny, 2018 (vlevo)

Aboudia Abidjan, Bez názvu, 2018 (dole)

Akachukwu Chukwuemeka, Hidžáb, 2018 (vpravo)

Chike Obeagu, Isi Ewu Na Knowbi, 2015 (vpravo dole)

Frank Lloyd Wright postavil hotel Park Inn v těsné návaznosti na banku, do níž zabudoval kanceláře právnícké firmy, která za ním se zakázkou původně přišla. Mason City je docela zapadákov a samotný fakt, že zrovna v takovém městě se podařilo zachovat jediný Wrightův hotel, je docela pozoruhodný.

POSLEDNÍ HOTEL

FRANKA LLOYDA WRIGHTA

text: Jiří Zbořil

Letos v červnu nechalo UNESCO na svůj seznam zapsat osm staveb slavného amerického architekta. Na jedinou, v níž si může každý vyzkoušet pár dní žít, se nedostalo.

Frank Lloyd Wright postavil za svůj život celkem šest hotelů. Ten první z roku 1909, Bitter Root Inn v Montaně, shořel v roce 1924. Když slavný tokijský Imperiál přežil zemětřesení hned v prvním roce svého provozu (1923), poslal jeden z hlavních investorů stavby, baron Okura Kihačiro, architektovi telegram: „Hotel stojí

nepoškozený, jako památník vašeho génia. Gratuluji.“ Ani jeden z nich tehdy netušil, že se v roce 1968 stane předmětem docela obyčejné demolice. Další Wrightův hotel u Ženevského jezera z roku 1911 shořel na prach o devětapadesát let později. Konce tisíciletí se tak dočkala pouze stavba hotelu Park Inn v Mason City v Iowě, která tou dobou už

však měla za sebou také dost pohnutou minulost. Postupem času se hotel proměnil v kanceláře, poté ve striptýzový bar a nakonec dům zůstával léta prázdný. Až se ho v roce 1999 ujala místní firma Bergland & Cram.

Pečlivě celou budovu zrestaurovala. Cihlu po cihle, včetně původních okenních ráhů a interiérů. Do původního sta-

Vždycky mě zajímalo, jak hezké věci bojují ve světě o život. Dost často prohrávají, ale nikdy úplně nemizí. O staleté historii hotelu vznikl dokonce dokumentární film, který jeho osudy nahlíží v kontextu života celého města a měnících se časů. Jmenuje se The Last Wright.

vu uvedla i atrium s vitráží složenou ze šestnácti panelů, která se našla v jednom z místních domů. Hotelová hala vypadá přesně jako před sto lety. Poněkud se jen změnilo rozložení pokojů, které se všechny o něco zvětšily a každý dostal svou vlastní koupelnu. Práce trvaly dvanáct let. Od roku 2011 budova slouží jako butikový hotel o sedmadva-
ceti pokojích.

Postupem času se vyřešily také majetkové nejasnosti, které se kolem hotelu vyrojily, když začalo být zřejmé, že vzniká opravdu podařené dílo. V roce 2004 se dokonce město, které se tehdy považovalo za majitele nemovitosti, pokusilo dům prodat na eBay za deset milionů dolarů. Nakonec ho věnovalo za dolar společnosti Wright on the Park, která kolem rekonstrukce vznikla. ■

JEDINÁ SKUTEČNĚ ZLATÁ KARTA

JEDINÁ KARTA V EVROPĚ VYROBENÁ ZE ZLATA
EXKLUZIVNÍ SLUŽBY MASTERCARD WORLD ELITE
NEJVYŠŠÍ POJISTNÉ LIMITY
LIMITOVANÁ EDICE POUZE 100 KS

www.creditas.cz/real-gold

**BANKA
CREDITAS**

DAY-DATE

Model Day-Date s ikonickým okénkem zobrazujícím den v týdnu byl představen v roce 1956.

Oblíbené hodinky vizionářů a světových lídrů jsou od doby svého uvedení na trh symbolem prestiže a úspěchu. Toto je příběh neustálé snahy o dokonalost, příběh Rolex.

#Perpetual

OYSTER PERPETUAL DAY-DATE 40
Z 18KARÁTOVÉHO BÍLÉHO ZLATA

CAROLLINUM

PAŘÍŽSKÁ 14 · PRAHA 1 · TEL.: +420 224 817 060
WWW.CAROLLINUM.CZ

ROLEX BOUTIQUE